ΑΙ ΦΥΛΑΚΑΙ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

Το Βουλευτικο

— Ἂν χρωστᾶς πληρώνεις, ἂν κερνᾷς τὰ χάνεις, τσᾶν ἐγκληματήσῃς πᾷς 'ς τὸ Βουλευτικό.

Μ' αὐτὸ τὸ ῥητὸ ἄρχισε τὴν ἀπαισιόδοξη ὁμιλία του μία ἡμέρα πρασοκέφαλος Ἀργείτης γιὰ νὰ μοῦ δείξῃ τὴν εἰκόνα τῆς περασμένης καὶ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς. Καὶ ἀλήθεια εἶνε ῥητὸ ἔξυπνο, πιστὸς κἄπως καθρέφτης τῆς σημερινῆς κουτσοπροόδου, ἀλλὰ δὲν εἶνε τῶν τσεφαλιωμένων κτῆμα. Ὅλοι οἱ παλληκαράδες τῆς ἐπαρχίας, τοῦ νομοῦ ἀκόμη ἠμπορῶ νὰ εἰπῶ, τὸ ἔχουν εἰς τὸ στόμα τους καὶ μὲ πίκρα τ' ἀναφέρουν ὅταν κάθονται καὶ καλοσυλλογίζονται τοὺς περασμένους καιροὺς των, ποῦ εἶχαν ἁπλωμένα τὰ λουριά τους κ' ἔκαναν ὅ,τ' ἤθελαν.

Καὶ ἀναφέρουν τὸ Βουλευτικὸ ὄχι γιατί εἶνε φοβερώτερη ἀπὸ τῆς ἄλλες φυλακὴ ἢ ἔχει περισσότερα βασανιστήρια, ἀλλὰ διότι μόλις συλλάβουν τὸν κακοῦργο τὸν κλείνουν ἐκεῖ ὡς ποῦ νὰ δικασθῇ καὶ πέρνει, βλέπετε, τὴν πρώτη ἐντύπωσι. Καὶ ἡ πρώτη ἐντύπωσις μένει πάντα σταθερὴ εἰς τὴ μνήμη. Ἐκτὸς ὅμως τούτου τὸ Βουλευτικὸ εἶνε 'ς τὸ κεντρικώτερο μέρος τοῦ Ναυπλίου, 'ς τὴν πλατεῖα τοῦ Πλατάνου, κοντὰ εἰς τὸν Στρατῶνα, ἐμπρὸς εἰς τὰ καφενεῖα, καὶ καθένας ποῦ θὰ ἔμπῃ 'ς τὴν πόλι θέλει δὲν θέλει θὰ τὸ ἰδῇ εὐθύς.

Τὸ Βουλευτικὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα μεγάλο τζαμὶ κ' ἕνα ψηλὸ σταχτερὸ κτίριο εἰς σχῆμα Γ μὲ τὸ ὁποῖον συγκοινωνεῖ ἀπὸ ἕνα ξύλινο γεφύρι. Εἶνε ἕνα ἀπὸ τὰ ἱστορικώτερα χτίρια τοῦ Ναυπλίου καὶ ὁμοιάζει πολὺ μὲ μυθολογικὸ Ἥρωα. Ὅπως καὶ γιὰ 'κεῖνον ἔτσι καὶ γιὰ τοῦτο ἐβγῆκαν λόγοι πρὶν χτισθῇ καὶ εἰς τὸν καιρὸ ποῦ ἐχτίζετο καὶ ἀφοῦ ἐχτίσθηκε καὶ ἀφοῦ ἐμεγάλωσε καὶ τώρα ποῦ σχεδὸν ἐγέρασε. Ἔπαιξε τόσα πρόσωπα, ἄλλαξε τόσα ὀνόματα, ἐχρησίμευσε εἰς τόσες ἐθνικὲς καὶ ἀντεθνικὲς περίστασες εἰς τὴν ἑκατόχρονο σχεδὸν ζωή του, ὥστε τοῦ ἔπρεπε καλήτερη τύχη ἀπ' αὐτὴν ποῦ ἔχει.

Τὸ χτίσιμό του χρεωστεῖται εἰς τὴν ἔνοχη συνειδήσει τοῦ πρώτου Πασᾶ τοῦ Ναυπλίου. Καθὼς λέγουν, τὸ Ναύπλιο τὸ εἶχαν πρὶν οἱ Βενετσάνοι κ' εἶχαν ἐκεῖ τὸν Πρεβεδοῦρο τους. Ὅταν οἱ Τοῦρκοι μὲ τὴν προδοσία τοῦ Σάλα ἐπῆραν τὸ κάστρο, ὁ Πρεβεδοῦρος ἐμπῆκε 'ς τὰ καράβια του κ' ἔφυγε. Ἀπὸ τὴ βία του δὲν ἐπῆρε τοὺς θησαυροὺς του παρὰ τοὺς ἔχωσε 'ς τὴ γῆ σὲ μέρος μυστικό. Ἔπειτ' ἀπὸ δύο χρόνια σὰν ἡσύχασαν τὰ πράγματα σ' ὅλον τὸ Μωρηᾶ, ὁ Πρεβεδοῦρος ἔστειλε τὰ δύο του παιδιὰ εἰς τὸ Ναύπλιο γιὰ νὰ σηκώσουν τὸ θησαυρό. Τὰ παιδιὰ ἦλθαν συστημένα εἰς τὸν πρόξενο τῆς Πορτογαλλίας· αὐτὸς τὰ ἐπῆρε καὶ τὰ ἐπαρουσίασε 'ς τὸν Πασᾶ, μὲ τὰ χαρτιὰ τοῦ πατέρα τους καὶ μὲ τὴ ζήτησι νὰ σκάψουν νὰ εὑροῦν τὸ θησαυρό. Ὁ Πασᾶς τοὺς ἐδέχθηκε γλυκομίλητος καὶ εἶπε τοῦ Προξένου πρωὶ τὴν ἄλλη μέρα νὰ τοῦ στείλῃ τὰ παιδιά, νὰ σκάψουν 'ς τὸ κατῶγι του, ὁποῦ ὥριζαν τὰ χαρτιὰ πῶς ἦταν θαμμένος ὁ θησαυρός.

Ὁ Πρόξενος ὑποψιάστηκε τὸν Πασᾶ καὶ τὴν ἄλλη μέρα ἔστειλε τὸ ἕνα μόνο παιδὶ μὲ τὴ συμβουλὴ νὰ εἰπῇ τοῦ πασᾶ πῶς ὁ ἀδελφός του ἀρρώστησε. Ἂν χαθῇ, σοῦ λέγει, τὸ ἕνα νὰ σωθῇ τ' ἄλλο. Ὁ Πασᾶς ἐκαλοδέχθηκε τὸ παιδί, τοῦ πῆρε τὰ χαρτιά, τὸ κατέβασε 'ς τὸ κατῶγι καὶ τῶσφαξε. Ἔπειτα ἔβαλε κ' ἔσκαψαν εἰς τὸ μέρος πῶριζαν τὰ χαρτιὰ κ' εὕρηκε βωμὸ τὸ μάλαμα καὶ τ' ἀσῆμι καὶ τὰ διαμαντικά. Καὶ σὰν ὁ πρόξενος κατὰ τὸ κοντόβραδο ἔστειλε νὰ γυρέψῃ τὸ παιδί, ὁ Πασᾶς τοῦ μήνυσε πῶς τὸ παιδὶ δὲν ἐφάνηκε καθόλου 'ς τὸ Σαράϊ. Ὁ πρόξενος δὲν ἤθελε περισσότερο νὰ στοχασθῇ τὴν ἀλήθεια. Μάλιστα ἐφοβήθηκε μήπως ὁ Πασᾶς στείλῃ νὰ ξεκάμῃ καὶ τ' ἄλλο παιδὶ καὶ κρυφὰ τῶβαλε 'ς τὸ καράβι καὶ τῶστειλε σύνταχα 'ς τὸν πατέρα του μὲ τὴ θλιβερὴ εἴδησι.

Μὰ ὁ Πασᾶς δὲν ἐχάρηκε τὴν ἀδικία. Φαίνεται πῶς εὑρίσκοντο ἀκόμη καὶ πασάδες μὲ συνείδησι κ' ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν ὁ Πασᾶς τοῦ Ναυπλίου. Ἡμέρα νύχτα ἡσυχία δὲν εὕρισκε. Τὸ αἷμα τοῦ ἀθῶου τοῦ ἐπλάκωνε τὴν καρδιά· ὁ ὕπνος ἔφυγεν ἀπὸ τὰ ματόφυλλά του καὶ 'ς τὸ ἡσυχο μυαλό του ἤρχοντο τόρα κ' ἐκολλοῦσαν ἄσβυστα ὄνειρα, φοβερά, τρομαχτικὰ ποῦ τὸν ἔρριξαν 'ς τὸ στρῶμα. Καὶ σὰν ἔπεσε 'ς τὸ στρῶμα τὸν πλάκωσε χαροτρομάρα· ἀπ' ὥρα σ' ὥρα ἔλεγε πῶς θὰ ξεψυχήσῃ καὶ ὁ φόβος τὸν ἔκανε νὰ ζητῇ ἀπ' ὅλους γνώμη μὲ τί τρόπο νὰ ξοδεύσῃ τῆς ἀδι-

κίας τὸ θησαυρό. Τότε ἕνας δερβίσης ἔρχεται καὶ τοῦ λέγει:

— Πασᾶ μου, πολυχρονεμένε· νὰ τί γράφουν τὰ κιτάπια μας.

Καὶ τὸν ἐσυμβούλεψε νὰ χτίση γεφύρια, βρύσες, μουσαφὶρ ὀντάδες, τζαμιά, τεκκέδες. Ὁ Πασᾶς ἀποφάσισε νὰ χτίση ἕνα μεγάλο Τεκκὲ νὰ τὸν πλουτίση μὲ χτήματα καὶ νὰ εἶνε ἀνοιχτὸς νύχτα μέρα γιὰ κάθε διαβάτη. Ἄμ' ἔπος, ἄμ' ἔργο. Ἔστειλε ἀσβεστάδες εἰς τὸ Ἱερό, κάτω 'ς τὸ Λυγουριὸ κ' ἔπερναν τοὺς λαμπροὺς στύλους τοῦ Ἀσκληπιείου καὶ τοὺς ἔκαναν ἀσβέστη. Ἄχ κανένας δὲν εὑρέθηκε νὰ τὸν ἐμποδίση, νὰ τοῦ εἰπῆ πῶς ἔτσι ἀντὶ νὰ βγάλη ἕνα ἀνάθεμα ἀπὸ πάνω του ἔβαλεν ἄλλο μεγαλείτερο ποῦ θὰ τοῦ ρίχνει εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα κάθε αἰσθαντικὸς διαβάτης, σὰν βλέπει τὰ θλιβερὰ χαλάσματα τοῦ χαριτωμένου ἐκείνου μνημείου τῆς Τέχνης!

Ὡς τόσο ὁ Τεκκὲς μὲ τὰ λαμπρὰ μάρμαρα καὶ τὸ χρυσὸν ἀσβέστη τοῦ Ἱεροῦ ἐχτίζετο ὥμορφος, μεγάλος, χαριτωμένος καὶ κοντά του τὰ κελιὰ τῶν δερβισάδων καὶ ὁ Μουσαφὶρ ὀντᾶς. Ὁ Πασᾶς ἅμα ἄρχισε τὸ ἔργον ἀνάπαψε τὴ συνείδησί του κ' ἔγεινε καλά. Ἀπὸ τὴν αὐγὴ ὡς τὸ βράδυ ἄλλο δὲν ἔκανε παρὰ νὰ κάθεται 'στὸ παραθύρι καὶ νὰ βλέπη ἐμπρὸς μὲ χαρὰ καὶ περηφάνεια τὸ χτίριο ὅπου θὰ τὸν μνημονεύει τόση φτωχολογιά. Ἀλλὰ δὲν ἦταν γραμμένο νὰ τὸ χαρῆ τελειωμένο. Διότι μία ἡμέρα ἐκεῖ ποῦ ἐκάθητο 'ς τὸ παραθύρι ἐγκρεμίσθηκε κάτω κ ἐσκωτόθηκε.

Ὁ Τεκκὲς ὅμως ἐτελείωσε μὲ τὸ θησαυρό. Πολλοὶ δερβισάδες ἐμπῆκαν μέσα καὶ ὁ μουσαφὶρ ὀντᾶς ἦταν μέρα νύχτα ἀνοιχτὸς εἰς τοὺς φτωχοὺς τούρκους καὶ χριστιανοὺς ὁποῦ ἔτρωγαν τὸ πηλάφι καὶ ἐμακάριζαν τὴν ψυχὴ τοῦ Πασᾶ. Ἀλλὰ ἡ Φατιμέ, ἡ γυναῖκα τοῦ Πασᾶ, γιὰ περισσότερη ἀνάπαυσι τῆς ψυχῆς τοῦ κυρίου της ἔχτισε κατὰ τὸ ἴδιο σχῆμα κ' ἕνα ἄλλο τζαμί, ἐκεῖνο ποῦ τώρα ἀκόμη εἶνε Φραγκοκλησία.

Ἔμεινε ὁ Τεκκὲς περίφημος εἰς ὅλον τὸν Μωρηᾶ, καμάρι ὅλων τῶν τούρκων ἕως τὴν ἐπανάστασι. Ἔπειτα ὅταν ἐπάρθηκε τὸ Ναύπλιον ἀπὸ τοὺς ἕλληνες μέσα εἰς αὐτὸ συνεδρίαζε ἡ Βουλὴ κ' ἐξ αἰτίας της ἐπῆρε τὸ ὄνομα ποῦ ἔχει ὡς τὰ σήμερα. Ἀλλὰ μόνον τὸ ὄνομα ἐκράτησε. Ἐχρησίμευσεν ὅμως καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα. Εἰς δημοτικοὺς χοροὺς ὡς ἰταλικὸ θέατρο καὶ μέσα 'ς τοὺς θόλους του ἐκαταδικάσθηκε γιὰ θάνατο ὡς ἀντάρτης ὁ Κολοκοτρώνης καὶ τέλος τώρα χρησιμεύει ὡς φυλακὴ διὰ τοὺς ἐλαφροποινήτες καὶ τοὺς ὑποδίκους.

*

Μὲ τὴ μεσιτεία ἑνὸς φίλου μου, ποῦ τόσον γνωστὸς καὶ ἀγαπητὸς εἶνε ὥστε νὰ τὸν λέγουν Πανελλήνιο, μοῦ ἀνοίχθηκε καὶ ἡ σιδερένια πύλη τοῦ Βουλευτικοῦ. Ὁ Τεκκὲς ἔχει ἐμπρὸς μαρμαρένια σκάλα μὲ ὀκτὼ ὡς δέκα σκαλοπάτια καὶ εἰς τὸ πλατὺ σκαλὶ ψηλώνουν σὲ λευκὰ βάθρα δύο στύλοι, κομψοὶ ἀπὸ στακτερόμαυρο μάρμαρο κ' ἐπανωθιό τους, κολλημένος τὴν ἄλλη του πλευρὰ εἰς τὴν πρόσοψι, κάθεται ἐλαφρὸς μικρὸς θόλος. Ἔπειτ' ἀπὸ τὴ σκάλα ἔρχεται ὁ πρόδομος ὁποῦ κλείνει ἀριστερὰ εἰς τὸν δρόμο μ' ἕνα δωμάτιο σκοτεινό, σκυθρωπό, ξαγριεμένο, σὰν πιστὴ εἰκόνα τοῦ ἐπιστάτη ποῦ τὸ κατοικεῖ· ὁ ἐπίλοιπος εἶνε ἐλεύθερος, ἀνοιχτός, μαρμαροστρωμένος κάτω, τὸν τοῖχο ἐμπρός του μὲ σιδερόφραχτα καὶ μανταλωμένα πορτοπαράθυρα καὶ ὀπίσω του τρεῖς στύλους ὡσὰν τοὺς ἄλλους δύο μὲ τοὺς θόλους ἐπάνω καὶ δεξιὰ ἔρχεται τὸ μικρὸ ξύλινο γεφύρι ποῦ φέρνει εἰς τοὺς τρίπατους ὀντάδες...

Ἀπὸ τὸ ξύλινο γεφύρι ἔσκυψα κάτω καὶ εἶδα τὴν ἴδια θλιβερὴ εἰκόνα ποῦ εἶδα εἰς τὸ Μιλτιάδη καὶ τὸν Ἀγιανδρέα. Μέσα σὲ λιθοστρωμένη, βρωμερή, ὑγρή, ἀνήλιαστη αὐλή, περικλεισμένη ἀπὸ τὰ ψηλὰ χτίρια ἐζοῦσαν κ' ἐκινοῦντο κ' ἐργάζοντο καὶ ἀνέπνεαν κ' ἐπλύνοντο οἱ κατάδικοι. Καὶ ψηλὰ ἀπὸ τοὺς ἐξώστες τῶν ὀντάδων καὶ τὰ σιδερόφραχτα παράθυρα τοῦ Τεκκέ, χλωμὰ πρόσωπα καὶ πανιασμένα χείλη, χέρια ὀλότρεμα καὶ μάτια ἄσπρα, ἄφωτα· φορεσιὲς μὲ χίλια δυὸ χρώματα καὶ κεφάλια ξυρισμένα καὶ γένεια μακρυά, ἐπρόβαλαν στιβαγμένα ὅπως σὲ κανένα κλουβὶ σιδηροδρόμου τὰ ζῶα. Ὀνόματα ἀντηχοῦσαν κάθε λογῆς· παράκλησες κάθε ἐκφράσεως· ξεφωνήματα εἰς κάθε τόνον· ἀστεϊσμοὶ καὶ γέλοια διεσταυρόνοντο ἀπὸ παράθυρο σ' ἐξώστη κ' ἀπὸ ἐξώστη σὲ παράθυρο μέσ' ἀπὸ τὰ σίδερα κ' ἔρθαναν μέχρις αὐτῶν κι' ἀνταπέδιδαν ἄλλα γέλοια καὶ ἀστεϊσμούς, ἄλλες παράκλησες καὶ ξεφωνήματα. Σακκίδια μαῦρα, μάλλινα εἴτε δερμάτινα ἐκρεμόντο κάτω μὲ σπάγγους καὶ καλαθάκια εἴτε μαντήλια κομποδεμένα ἀνεσύροντο· τὰ μὲν ἐκατέβαζαν κανένα γράμμα νὰ δοθῆ ἔξω εἰς τὸ ταχυδρομεῖο ἢ 'ς τὸ δικηγόρο ἢ δεκάρες διὰ ν' ἀγοράσουν κάτι φαγώσιμο· ἄλλα ἀνέβαζαν πάλι ἢ κάτι φαγώσιμο ἢ κανένα γράμμα ποῦ ἦλθεν ἀπέξω ἢ δανεικὸ χαρτί, μελάνη, μολυβοκόνδυλο, καλαμάρι ἢ κάτι τοῦ κοινοῦ βίου, τῆς δυστυχίας των χρήσιμο. Καὶ καμμιὰ φορὰ ἐρρίχνοντο γιὰ τὸ εὐχαριστῶ εἴτε μούντζες εἴτε βλαστήμιες εἰς ἐκεῖνον ποῦ ἐπρόσμενε κάτω· καὶ αὐτὸς ἀγανακτισμένος, πεισμωμένος γιὰ τὴν ἀχαριστία τοὺς ἀνταπέδιδε ἀμέσως μὲ προθυμία καὶ πάθος κ' ἔφευγε μακρυὰ χωρὶς νὰ προσέξη εἰς τὰ γέλοια εἴτε 'ς τὲς παράκλησες ποῦ τοῦ ἔρριχναν οἱ ἐπάνω μετανοιωμένοι. Παρέκει δύο ξεσκληφίδες σριτὰ χειροπιασμένοι ἐπάλευαν ἔτσι γιὰ νὰ δοκιμάσουν τὴ δύναμί τους κ' ἐκινοῦντο ἐδῶ κ' ἐκεῖ κ' ἔκαναν τάχα νὰ καταφέρουν γροθιὰ ὁ ἕνας τ' ἄλλουνοῦ· ἀλλὰ εἰς τὰς κινήσεις των ὅλας ἐφανερόνετο ἡ νάρκη ποῦ

τοὺς ἐσφιχτόδενε τὰ νεῦρα. Κάτ' ἀπὸ τὸν ὀντὰ 'ς τὸν τοῖχο, μία παρέα ἀπὸ πέντε δέκα ἐσιγομιλοῦσε σοβαρά. Ἔξαφνα ἕνας κάτι ἄρπαξε τ' ἀλλουνοῦ κ' ἠθέλησαν νὰ κυνηγηθοῦν· ἀλλὰ καὶ οἱ δύο ἐπήγαιναν εἰς τὸ ἄψεγο ἴσωμα τῆς αὐλῆς σὰν τὸ ἐλαφρὸ πλεούμενο σὲ θάλασσα τρικυμισμένη κ' ἐχτυπόντο ἀπὸ τὸν ἕνα 'στὸν ἄλλο τοῖχο κι' ἄδικα ἄπλωναν τὰ χέρια τους νὰ ἰσοζυγιασθοῦν. Ὡς ποῦ τέλος ἔπεσε κατάχαμα ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος μόλις ἔφθασε ἐπάνω του ἔπεσε κι' αὐτὸς κ' ἔμειναν ἐκεῖ ἕως νὰ εὑροῦν τρόπο νὰ καθίσουν 'στὰ πόδια τους μὲ ὀλιγώτερη δύναμι τῆς κάμπης. Καὶ ὅμως εἶχαν τέτοια σώματα ποῦ τοὺς ἔλεγες ἱκανοὺς κάστρο νὰ γκρεμίσουν!

— Προχθὲς τοὺς κατέβασαν ἀπ' τὸ Παλαμῆδι· μ' εἶπεν ὁ σκοπὸς ποῦ ἦταν κοντά μου σὰν μ' εἶδε νὰ τοὺς κυττάζω μὲ περιέργεια. Ἔγειναν ἔτσι μέσ' 'στὸ Μιλτιάδη.

— Εἶχαν πολλὰ χρόνια ἐκεῖ;

— Μπά· τρία μονάχα.

Καὶ δὲν θὰ ἦσαν οὔτε τριανταπέντε χρονῶν καθένας οἱ ἄμοιροι!

*

Ἐνῷ ἐστεκόμουν εἰς τὸ γεφύρι ἦλθε κοντά μου ὁ ἐπιστάτης μὲ μία ἁρμαθιὰ κλειδιὰ 'ς τὸ χέρι καὶ μ' ἐρώτησε ἂν ἤθελα νὰ ἔμπω μέσα. Δὲν ἐπρόφτασα νὰ τοῦ ἀπαντήσω. Φωνὴ λαοῦ ἐσηκώθηκε ἀπ' τὴν αὐλὴ καὶ περίγυρα ἀπὸ τοὺς ὀντάδες καὶ τὰ παράθυρα τοῦ τεκκέ. Ἡ φωνὴ ἀνέβαινε δυνατή, ὀργισμένη, σὰν κυματούσας θάλασσας βόγγος ποῦ ἀνεβαίνει ψηλὰ 'ς τ' ὀρθολίθι τοῦ κάβου· καὶ σύνωρα μάτια πολλὰ καὶ χέρια περισσότερα καὶ πρόσωπα μ' ἄλλη παρὰ τὴν συνηθισμένη ἀποκαρωτική τους ὄψι ἐστηλώθηκαν ἀπειληπτικὰ εἰς τὸν ἐπιστάτη.

— Τὰ λεφτά! τὰ λεφτά!... ἐφώναζαν ἀπὸ τὴν αὐλή.

— Ποῦ εἶνε τὰ λεφτά· τί τἄκαμες τὰ λεφτά! ἔκραζαν ἀπὸ τοὺς ὀντάδες.

— Τόσος καιρὸς τώρα πέρασε· τὰ λεφτά! ἔλεγαν καὶ ἀπ' τὸ τζαμί.

— Πάμε· μοῦ εἶπεν ὁ ἐπιστάτης.

Κ' ἐτράβηξε ἐμπρὸς κ' ἐμουρμούριζε. Ἔξαφνα ἐγύρισε πίσω.

— Τί λεφτά, μωρέ· ἔ, τί λεφτά! ἐφώναξε μ' ἀγριεμένο, κατακόκκινο πρόσωπο 'ς τοὺς φυλακισμένους.

— Τὰ λεφτά! τὰ πλουτικά μας, τὰ λεφτά!.. ἀπάντησαν μ' ἕνα στόμα καὶ μὲ μύριες χερονομίες οἱ κατάδικοι, σὰν τὰ χηνόπουλα ποῦ ζητοῦν τὴν τροφή τους.

— Δὲ μοῦ τἄδωσαν ἀκόμη.

— Σοῦ τἄδωσαν· ἐσὺ τἄχεις· μᾶς τὰ κρατεῖς τρεῖς μήνους τώρα!...

— Ἀϊ στὸ διάβολο! εἶπε μὲ ἀγανάκτησι ὁ ἐπιστάτης κ' ἐκλείσθηκε 'ς τὸ δωμάτιό του.

Ἀλλὰ σύνωρα χίλιες παλάμες ἀνοίχτηκαν ἀπ' ὀπίσω του καὶ μύριες κραυγὲς μίσους καὶ βλαστήμιας καὶ θυμοῦ καὶ δοντιῶν τριξίματα καὶ γρόνθων συσπάσεις καὶ ματιῶν ἄσπρες φλόγες ἔτρεξαν κατόπιν του, δῶρο ἐγκάρδιο ὅλων τῶν φυλακισμένων. Ἂν ἐγλύτωσε ὀλίγα τὰ ἐπῆρα ἐγὼ ἄθελα ἀφοῦ εὑρέθηκα μπροστά του.

— Τί λεφτὰ τοῦ ζητεῖτε; ἐρώτησα ἕνα φυλακισμένο πῶστεκε 'ς τὴ θύρα τοῦ ὀντᾶ.

— Τὰ πλουτικά μας· ἔχει τρεῖς μήνους νὰ μᾶς τὰ δώκει.

— Μὰ τἄχα τὰ πῆρε αὐτός;

— Τὰ πῆρε βέβαια· πᾶσα πρωτομηνιὰ αὐτὸς θὰ τὰ πάρη.

— Καὶ γιατί δὲ σᾶς τὰ δίνει;

— Μὰ ξέρεις τί κουμάσι εἶν' αὐτός· κ' ἐχαμήλωσε τὴν φωνή του ἐνῷ ἔβλεπε μὴν ἀνοίξη ἡ θύρα τοῦ ἐπιστάτη· τὰ βαστᾶ καὶ κάνει ἔξω τῆς δουλειές του· τοκίζει σοῦ λέω!...

Κ' ἐπῆραν αἴρνης τόση ζωηρὴ ἔκφρασι τὰ μάτια του καὶ πεποίθησι ὅταν μοῦ εἶπε τοκίζει σοῦ λέω! ὥστε καὶ ἄθελα ἐπίστεψα.

*

Ὡς τόσο ἡ θύρα τοῦ ἐπιστάτη ἔμενε κλειστὴ ἀκόμη ἀρκετὴ ὥρα. Ἀπελπισία μ' ἔπιασε. Ἐροβήθηκα μήπως ὁ ἐπιστάτης θυμωμένος γιὰ ὅσα τοῦ ἔκαμαν οἱ κατάδικοι μείνει μέσα ὡς τὴν ὥρα ποῦ θὰ κλείσουν οἱ φυλακὲς καὶ θὰ ἠμπορέση νὰ βγάλη τὸ ἄχτι του εἰς ἐκείνους τοὺς ἄμοιρους.

Εὐτυχῶς σὲ λίγην ὥρα εἶδα ν' ἀνοίξη ἡ ποθητὴ θύρα καὶ ὁ ἐπιστάτης νὰ βγαίνη μὲ τὴν ἁρμαθιὰ τῶν κλειδιῶν. Τί κλειδιά! μόνο ἐκεῖνα νὰ βλέπης σὲ πιάνει τρομάρα. Ἀμέσως φαντάζεσαι τί θύρες νὰ μανταλώνουν τέτοια κλειδιὰ καὶ τί δωμάτια νὰ ἔχουν τέτοιες θύρες καὶ τί νὰ κλείουν τέτοια δωμάτια μέσα τους, ὅπως ἅμα ἰδῆς φοβερὸ δόντι φαντάζεσαι ἀμέσως τί σαγονιὲς τὸ εἶχαν καὶ αὐτὲς οἱ σαγονιὲς ποιανοῦ τρομεροῦ θερίου κεφάλι ἁρμάτοναν. Ἦσαν ὅλα ὡς εἴκοσι κ' ἦσαν ἁρμαθιασμένα σὲ χοντρό, μισορθαρμένο σχοινί. Καὶ ὅλα ἕνα μὲ τ' ἄλλο μεγάλα, βαρειὰ μὲ χονδρὴ θηλειὰ καὶ σῶμα σὰν μπράτσο ἀνθρώπου καὶ δόντια ἀνοιχτά, σκουριασμένα, κοκκινόμαυρα σὰν μ' αἷμα καὶ φωτιὰ βαμμένα — τὸ αἷμα τῶν κατα'ίκων καὶ τὴ φωτιὰ τῆς νιώτης των — ἐκλάγγαζαν καθὼς ἐκτυπόντο τὸ ἕνα μὲ τ' ἄλλο 'ς τὸ σχοινί τους σὰν μανιωμένα θερία ποῦ μουγκρίζουν κ' εἶν' ἕτοιμα ν' ἀλληλοφαγωθοῦν.

— Ὁρίστε· εἶπεν ὁ ἐπιστάτης μὲ κατεβασμένα μούτρα, χωρὶς νὰ γυρίση νὰ μὲ ἰδῆ.

Κ' ἔβαλε τὸ κλειδὶ 'ς τὴν κλειδωνιά, τὸ ἐγύρισε μὲ δύναμι καὶ ἡ θύρα ἐξεμανταλώθηκε μ' ἕνα στέναγμα ταύρου ποῦ νοιώθει τὸ μαχαῖρι 'ς τὸ λαιμό. Ἡ θύρα ἄνοιξε κ' ἐμπῆκα εἰς τὸν Τεκκέ.

— Γειά σας.

— Γειά σου.

Οἱ κατάδικοι ἦλθαν ὅλοι κοντά μου. Ἦσαν εἰκοσιπέντε ἕως τριάντα κ' ἔμεναν ὅλοι κάτω, εἰς τὴν αἴθουσα τοῦ τεκκὲ ἡ ὁποία ἦταν μεγάλη καὶ ἠμποροῦσε νὰ χωρέσῃ κι' ἄλλους τόσους. Παράθυρα σιδερόφραχτα ἦσαν δεξιὰ καὶ ἀριστερά· σὲ μία γωνιὰ ἡ βούτα· εἰς ἄλλη στίβα καλαθιῶν καὶ ἁρμαθιὲς σαρωμάτων ποῦ τὰ πλέκουν οἱ κατάδικοι καὶ τὰ πωλοῦν 'ς τὴν πόλι. Ἐπάνω ὁ κεντρικὸς θόλος τοῦ τεκκὲ μαῦρος, ἀραχνιασμένος, μέγας μὲ μικροὺς φεγγίτες, ἅπλωνεν ἕτοιμος θαρρεῖς νὰ πέσῃ καὶ νὰ μᾶς πλακώσῃ ὅλους. Εἰς τοὺς τοίχους χαμηλὰ ἐκρέμοντο τ' ἀποφόρια τῶν καταδίκων, τὰ σεντούκια δεμένα μὲ σχοινία ὅπως οἱ νάκες εἰς τὲς βλαχοκαλύβες, σανίδες ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη κατὰ πλάτος μὲ τὰ ψωμιὰ νὰ μὴν τὰ φθάνουν οἱ ποντικοὶ καὶ οἱ τοῖχοι αὐτοὶ μισομαῦροι, καταφαγωμένοι, κατασκονισμένοι. Κ' ἐπάνω εἰς τοὺς τοίχους 'ς τὲς σανίδες παντοῦ ὡς νὰ ἤθελαν ν' ἀντικαταστήσουν τὰ ῥητὰ τοῦ Κορανίου ποῦ εἶχαν πρὶν οἱ δερβισάδες ἦσαν χιλίων εἰδῶν ζωγραφιὲς μὲ κάρβουνο καὶ κιμωλία. Μία ἀπ' αὐτὲς ἐπαράστενε τὴν ἑπτακαίφαλως ἰδρα, καθὼς ἔλεγεν ἡ ἐπιγραφή· καὶ ἡ ἰδρα αὐτὴ ἦταν καθόλα σκίασμα μικροῦ χοιριδίου μὲ φειδωτὴ οὐρὰ καὶ ὀφτερὰ ὀρθὰ σὰν ἀνέμης ἐπάνω καὶ ῥύγχος κατακομματιασμένο εἰς ἑπτὰ ἀναμαλλιασμένα κεφάλια. Ἄλλη πάλιν ἐπαράστενε τὸν Χρόνο· καὶ ὁ χρόνος ἦταν ἕνα δένδρο μὲ δώδεκα κλωνάρια περίγυρα ἄφυλλα, σὰν νὰ ἐπάρθηκαν καὶ οἱ δώδεκα μῆνες ἀπ' τὴν καρδιὰ τοῦ χειμῶνα. Ἴσως ὅμως ὁ ζωγράφος ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ τοὺς ἰδικούς του χρόνους ποῦ βέβαια ὅλοι ἄφυλλοι καὶ ἄγονοι περνοῦν γι' αὐτὸν κ' ἔχει αἰώνια παγωνιὰ καὶ 'ς τὴν καρδιά του μέσα κ' ἔξω του περίγυρα! Μία ἄλλη εἰς τὸν ἀντικρυνὸ τοῖχο ἐπαράστενε μέγα δένδρο, πολύκλωνο καὶ πλατύφυλλο ποῦ τὸ ἐκλόνιζε ἡ ῥιπὴ δυνατοῦ ἀνέμου· καὶ 'ς τὴ ῥίζα του ξαπλωμένος ἕνας φουστανελλοφόρος μὲ τὸ μουστάκι περήφανα στριμμένο, μὲ τὸ σκυλὶ 'στὰ πόδια του καὶ τὸ γιογκάρι 'στὰ χέρια ἐφαίνετο ὅτι ἔπαιζε κ' ἐτραγουδοῦσε. Τὸ τί τραγουδοῦσε μᾶς τὸ ἔγραφε μπροστά του.

Σεβντὰ βαστῶ σεβντὰ κρατῶ καὶ σεβνταλῆς γυρίζω
Κι' ὅπως τὸν εὕρω τὸν καιρὸ ἔτσι τὸν ἀρμενίζω.

Καὶ ἄλλες ζωγραφιὲς μύριες ἐφαίνοντο μέσα ἐκεῖ, ἄξυστα καὶ ἄνοστα χονδροκαμώματα· ἄλλες μὲ λεπτὲς γραμμὲς ἐφανέρωναν χέρι ἐπιδέξιο· κεφάλι συγχρόνων πολιτευομένων· κωμικὰ συμπλέγματα ἀπὸ πρόσωπα γνώριμα· ἄλλες γιὰ νὰ βάλῃς τὰ γέλοια καὶ ἄλλες ποῦ σῶδιναν ἀφορμὴ νὰ καθίσῃς νὰ συλλογισθῇς τὴ θλιβερὴ ζωὴ τῶν καταδίκων καὶ ζωντανοὺς νὰ τοὺς κλάψῃς!...

Ὅπως ἀπὸ τὸ ἐσωτερικό του φαίνεται ὁ Τεκκὲς· θὰ ἦταν πρὶν τοῦ τάγματος τῶν Μεβλεβῆ. Διότι ἐπάν' ἀπ' τὰ κρεββάτια τῶν καταδίκων εἰς σχῆμα Π ἀνάποδου εἶνε ἄλλα δωμάτια ποῦ πρὶν βέβαια δὲν ἦσαν παρὰ θεωρεῖα καὶ ἐχρησίμευαν γιὰ νὰ κάθωνται καὶ νὰ βλέπουν οἱ πιστοὶ τοὺς δερβισάδες, ὅταν ἔκαναν τὴν παράδοξη προσευχή τους. Τόρα τὰ δωμάτια εἶνε κλεισμένα ἀπὸ μέσα καὶ δὲν ἔχουν παρὰ ἀπὸ ἕνα παράθυρο καθένα ἔξω ἀπ' ὅπου πέρνουν τὸ φῶς οἱ κατάδικοι. Καὶ ὅταν κανεὶς συλλογισθῇ αὐτοὺς ἐπάνω καὶ τοὺς ἄλλους τοῦ Παλαμηδιοῦ κ' ἐκείνους ποῦ εἶνε εἰς τοὺς ὀντάδες, δὲν ἠμπορεῖ παρὰ νὰ τοὺς μακαρίσῃ αὐτοὺς ἐδῶ ποῦ ἔχουν ὀλίγη ἄνεσι κάπως. Ἀλλὰ μὲ πόσες θυσίες νὰ τὴν ἀγοράζουν αὐτὴ τὴν ἄνεση ὁ θεὸς γνωρίζει!

Ἀ τὴν ὥρα ποῦ ἑτοιμαζόμουν νὰ ἔβγω εἶδα εἰς ἕνα κρεββάτι ἐμπρὸς 'στὸ παράθυρο τρία παιδιὰ ἀπὸ εἴκοσι ἕως εἰκοσιπέντε χρόνων τῶνα μὲ τἄλλο. Ἦσαν ὅλα καλοδέματα παιδιὰ μὲ πλατειὰ στήθη, κόκκινα καὶ ζωηρὰ μάγουλα κ' ἔλεγες πῶς οὔτε μιὰ βδομάδα ἔκαμαν ἐκεῖ μέσα. Ὁ μεγαλείτερος εἶχε ἕνα μπουζοῦκι παραφορτωμένο ἀπὸ κόκκινες φοῦντες ὡσὰν τὰ γκέμια κανενὸς ἀξετίμωτου ἀλόγου καὶ τὸ ἔπαιζεν ἐνῷ οἱ ἄλλοι δύο τὸν εἶχαν 'στὴ μέση καὶ τοῦ τραγουδοῦσαν. Ἦσαν ἀδέλφια καὶ τὰ τρία κ' ἦσαν μέσα γιὰ φόνο.

— Ποιὸς παίζει καλήτερα μπουζοῦκι; ἐρώτησα τὸ ἕνα.

— Ὅλοι παίζουμε· μοῦ ἀποκρίθηκε περήφανα τὸ ἄλλο.

Ἐκεῖνος πῶπαιζε τὸ μπουζοῦκι ἔπαψε καὶ μὲ τήραξε μὲ μεγάλα, λαμπρὰ μάτια.

— Ἀ τὸ Ἄργος λένε πῶς εἶνε ἕνας καὶ παίζει περήφανα· ἀλήθεια; μ' ἐρώτησε.

Ἀλλὰ πρὶν προφθάσω ν' ἀποκριθῶ ἐγύρισε τὸ τρίτο καὶ χωρὶς νὰ μὲ κυττάξῃ.

— Σῶπα ρέ· εἶπε 'στὸν ἀδελφό του· βρίσκεται κι' ἄλλος 'στὸν κόσμο νὰ παίζῃ σὰν κ' ἐμᾶς!..

*

Ἐβγῆκα ἀπὸ τὸ Βουλευτικὸ ὅπως ἐβγῆκα κι' ἀπὸ τὸ Μιλτιάδη κι' ἀπὸ τὸν Ἀγιανδρέα. Τί μαθήματα αὐστηρῆς καὶ ἥμερης ζωῆς ἠμποροῦν νὰ δώσουν εἰς τὸν ἔξω ἄνθρωπο αὐτὲς οἱ φυλακές! Ἐκεῖ, ὄχι εἰς τὰ σχολεῖα, ὄχι εἰς τῆς ἐκκλησίες οὔτε εἰς τὰ μοναστήρια μόν' ἐκεῖ διδάσκεται μὲ μεγαλόφωνη σιωπὴ ὁ ἀληθινὸς λόγος τοῦ Θεοῦ· ἐκεῖ εἶνε ἡ ἀληθινὴ τοῦ Σιλωὰμ πηγὴ ὅπου βαφτίζεται ἡ ψυχὴ καὶ βγαίνει ἀγνὴ καὶ ἀπαλὴ καὶ μεγαλόχαρη σὰν ἀπὸ τὴν πνοὴ τοῦ Δημιουργοῦ. Στοχάζομαι πῶς καὶ τὸ μεγαλείτερο κακοῦργο ἂν ἀντὶ νὰ τὸν κλείνουν μέσα τὸν ἔπερναν μόνο καὶ τὸν ἐγύριζαν εἰς αὐτὲς τὲς ἄγριες σπηλιὲς καὶ τοῦ ἔδειχναν ἐκεῖνα τὰ φοβερὰ κλειδιὰ καὶ τὸν ἔκαναν ν' ἀκούσῃ τὸ θλιβερὸ στέναγμα τῶν θυρῶν, νὰ μυρισθῇ τὴ μοῦχλα, νὰ αἰσθανθῇ τὴν ὑγρασία, ν' ἀκροασθῇ τὸ ἄφωνο μίλημα ποῦ κάνουν τὰ ντουβάρια κ' ἔπειτα τοῦ ἔλεγαν: «Νά, ἐδῶ θά σ' ἐβάναμε νὰ ζήσῃς δέκα χρόνια, εἴκοσι χρόνια, ὅλη σου τὴ ζωή, δίχως φίλους κ' ἐδικοὺς γιὰ νὰ ξεπλύνῃς τὸ κακὸ πῶκαμες, μὰ σ' ἀφίνομε· γύρισε 'ς τὸ σπίτι σου καὶ γένου καλὸς ἄνθρωπος» θὰ ἐγνώριζε εὐθὺς τὸ ἀνόμημά του. Θὰ ἔφευγε μὲ τὰ τέσσερα καὶ θὰ ἐπήγαινε μὲ τὴ μοναχὴ φροντίδα πῶς νὰ τὸ ξεπλύνῃ. Μὰ νὰ μὴ μείνῃ μέσα ἐκεῖ οὔτε μιὰ βδομάδα, οὔτ' ἕνα ἡμερονύχτι γιὰ τὸ Θεό!

Γιατί ξέρομε τί θὰ εἰπῇ ἄνθρωπος.

Βάλε τον εἰς ἕνα φοβερό, πυκνοντυμένο θεοσκότεινο δάσος· ῥίξε τον σὲ μιὰ σπηλιὰ μὲ λύκους καὶ λεοντάρια καὶ τίγρεις· χῶσε τον μέσα 'ς τὸ ἀπαισιώτερο νεκροταφεῖο. Ἂν τὸν ἀρίσῃς γιὰ μία στιγμὴ καὶ τὸν πάρῃς πάλι θὰ ἔχῃ σ' ὅλη του τὴ ζωὴ τὴν ἀνατριχίλα τοῦ δάσους ἐπάνω του, τ' ἄγρια ὀδοντοκοπήματα καὶ τοὺς μουγκρισμοὺς τῶν θερίων 'ς τὴν ἀκοή του, τὴν ἀπελπιστικὴ παγωνιὰ τοῦ νεκροταφείου 'ς τὴν ψυχή του καὶ θὰ τρέμῃ μήπως πέσῃ πάλι ἐκεῖ. Ἂν τὸν παραιτήσῃς ὅμως γιὰ πολὺ σιγὰ σιγὰ θὰ συνηθίσῃ τὸ κορμὶ 'ς τὴν ἀνατριχίλα, ἡ ἀκοὴ θὰ συνηθίσῃ 'ς τ' ὀδοντοκόπημα, ἡ ψυχὴ θὰ παγώσῃ περισσότερο, τὰ νεῦρα θὰ γίνουν παλαμάρια, καὶ ἄγριος θὰ ῥιχθῇ νὰ κάψῃ τὸ δάσος νὰ μανιώσῃ τὰ θερία, γιὰ νὰ τ' ἀκούσῃ ἀγριώτερα νὰ μουγκρίζουν, ν' ἀνοίξῃ τοὺς τάφους καὶ νὰ παίξῃ μὲ τὰ κοκκαλα τῶν νεκρῶν κλωτσοσκοῦφι. Οὐδὲ δάκρυα, οὐδὲ στηθοκοπήματα, οὐδὲ παράκλησες θὰ τὸν συγκινοῦν πλέον οὐδὲ φοβέρες.

Ἔτσι οὐδὲ φοβέρες, οὐδὲ παράκλησες, οὐδὲ στηθοκοπήματα οὐδὲ δάκρυα συγκινοῦν πλέον τοὺς φυλακισμένους. Ἐσυνήθισαν· μέσα τους βράζουν τ' ἄγρια ἔνστικτα τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου τὰ ὁποῖα μ' ὅλη τὴν πολυχρόνιο ἐξέλιξι καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τὴν πρόοδο δὲν ἠμπόρεσαν ἀκόμη ν' ἀργασθοῦν. Καὶ γιαυτὸ ἀπαντᾶ κανεὶς εἰς τῆς τρεῖς αὐτὲς φυλακὲς τρεῖς ὁλάκερες κοινωνίες ὅπως εἶνε καὶ οἱ ἔξω, ἀλλὰ κοινωνίες τοῦ χειρότερου εἴδους. Ὁ Σπανὸς εἶνε τοκογλύφος· τὰ χρήματα ποῦ ἐσύναξε τόσα χρόνια ἀπὸ τῆς κλεψιὲς δανείζει 'ς τοὺς φυλακισμένους ἀπὸ λίγα λίγα μιὰ δραχμή, μισὴ δραχμή, εἴκοσι λεπτὰ καὶ ὅταν λάβουν ἀπὸ τοὺς δικούς τους εἴτε ἀπὸ τὰ ἐργόχερά τους τὰ πέρνει διπλᾶ, τριδιπλα, πεντάδιπλα. Καὶ νὰ τὸν ἰδῆτε πῶς ἔχει παραιτήσῃ πλέον τὸ ἀνήμερο τοῦ λῃστὴ κ' ἔχει πάρει 'ς ὅλα εἰς τὸ συμμαζεμμένο σῶμα καὶ τὸ φωτερὸ βλέμμα· εἰς τὴ φωνὴ καὶ εἰς τὴ μορφὴ εἰς τὰ γένεια καὶ τὰ ματόφρυδα τὸ ὕφος τοῦ Σαύλωα. Ὁ Βλαχιώτης πάλι κάνει τὸν παντοπουλιτή. Ἀλλὰ τί παντοπουλιτής; μὲ χαρτὶ καὶ καλαμάρι 'ς τὸ χέρι γιὰ τοὺς χρεοφειλέτες· μὲ βελωνάκα τῆς δεκάρας, μὲ μολυβδοκόνδυλα τῆς δραχμῆς, μὲ στρατσόχαρτα καὶ φακέλους κ' ἐγὼ δὲν ξέρω πόσο· μὲ πατάτες μουχλιασμένες, μὲ ῥάμματα σάπια, μὲ καρὲ ἀπὸ βρύζα καὶ ξερόψωμα καφουρδισμένα!

Αὐτοὶ εἶνε οἱ κεφαλαιοῦχοι. Βάλετε ἔπειτα τοὺς φονιάδες ποῦ δὲν ἔχουν παρὰ πῶς νὰ μεταμορφώνουν τὰ χερούλια τῶν τηγανιῶν καὶ τὰ ἰμπρίκια εἰς φοβερὰ μαχέρια καὶ πιστόλια. Ἔπειτα ἔρχονται οἱ χαρτοπαῖκτες ποῦ κοιμοῦνται κ' ἐξυπνοῦν πάντα μὲ τὸ πάει καὶ τραβοῦν ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους των, μὲ γράμματα μελανωμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα τάχα καὶ μὲ λόγια εὐγνωμοσύνης αἰωνίας, τὰ λεπτὰ ποῦ θὰ ἔτρεφαν τὰ παιδιά τους γιὰ νὰ τὰ χάσουν αὐτοὶ σὲ μιὰ χαρτοσιά. Ἔπειτα ἔχομε τὰ κομματικὰ πάθη ποῦ βράζουν εἰς τὰ στήθη των ἄσβυστα ἡφαίστεια καὶ μαχαιρώνουν καὶ μαχαιρώνονται κάθε ἡμέρα γιὰ τὸν τάδε καὶ τάδε πολιτευόμενο ποῦ οὔτε τοὺς συλλογίζεται.

Ἐλᾶτε καὶ εἰς τὰ πάθη τοῦ τοπικισμοῦ· οἱ Λάκωνες χωριστὰ ἀπὸ τοὺς Ῥουμελιῶτες, οἱ Ῥουμελιῶτες χωριστὰ ἀπὸ τοὺς Θεσσαλούς, οἱ Θεσσαλοὶ χωριστὰ ἀπὸ τοὺς Χελιῶτες, οἱ Χελιῶτες χωριστὰ ἀπὸ τοὺ Μεσσήνιους· πέντε δέκα, δώδεκα δεκαπέντε ἐκεῖ ἕτοιμοι νὰ ῥιχθοῦν σὰν τὰ σκυλιὰ καὶ νὰ πετσοκοποῦν μὲ τὴν ἄλλη παρέα. Καὶ βάλετε τὰ μίση, τὰ διαβάλματα εἰς τὸν ἐπιστάτη, 'ς τὸ φρούραρχο γιὰ τὸν τάδε σύντροφο γιὰ τὸν τάδε πρὶν φίλο ποῦ τοῦ ζηλεύει τὴ θέσι πῶχει μέσα 'στὸ δῶμα εἴτε τὸ τάδε παληοχράμι ἢ τὰ χρήματα πῶχει 'ς τὸ σεντοῦκι του. Καὶ ἐπάνω αὐτῶν ὅλων βάλετε τὸν ἐπιστάτη μὲ τὸ σκῆπτρο τῆς τυραννίας 'ς τὸ χέρι κ' ἔχετε τέλεια τὴν εἰκόνα.

Αὐτὴ εἶνε ἡ κοινωνία τῶν φυλακῶν. Κοινωνία μυστικὴ αὐτή, ἀθώρητη ποῦ μόνο μαντεύεται, μόνο εἰς τὰ μάτια τοῦ νοῦ φανερώνεται, βρωμερὴ καὶ μισητὴ περισσότερο ἀπ' ἐκείνη ποῦ παρουσιάζεται εἰς τὰ κρεάτινα μάτια. Καὶ ὅμως εἶνε ἀληθινή. Καὶ σεῖς ποῦ εἴδατε καὶ τὴ μία καὶ τὴν ἄλλη, ποῦ ἐγνωρίσατε τὴ σαπισμένη ἐπιφάνεια καὶ τὸ βρωμερὸ βυθό, χύσετ' ἕνα δάκρυ γιὰ τοὺς καταδίκους ὅπως τῶχυσα κι' ὁ ἄκαρδος ἐγώ.

Ἄλλο ἀπὸ δάκρυ δὲν ἠμποροῦμε νὰ τοὺς δώσωμε κατὰ τὸ παρόν. Γιατί εὑρίσκονται καὶ κακὰ καλῶς κείμενα.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Ἀθηναϊκὴ Ἠχώ

Αἱ ἐξετάσεις τῶν Σχολείων μας ἐν γένει, δημοσίων ἢ ἰδιωτικῶν, ὁπωσδήποτε καὶ ἂν διαιρῇ αὐτὰς τὸ ἰδιαίτερον πρόγραμμα ἑκάστου, διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλα καὶ διακεκριμένα μέρη. Τὸ πρῶτον εἶνε συνήθως ἡ ἐπίδειξις τῆς ἐπιδείξεως, πολυτέλεια καὶ διασκέδασις, μέρος δικαιολογοῦν τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἐναρκτηρίου λόγου, καθ' ὃν αἱ ἐξετάσεις εἶνε «πνευματικὴ πανήγυρις καὶ πανδαισία» καὶ συμπεριλαμβάνον μετὰ τῆς δῆθεν γυμναστικῆς καὶ μουσικῆς, τὴν συνειθισμένην κωμῳδίαν καὶ τἀναψυκτικὰ τὰ προσφερόμενα εἰς τοὺς προσκεκλημένους. Τὸ δεύτερον ἀποτελεῖ — συνήθως καὶ αὐτὸ — τὴν κυρίαν οὐσίαν τῶν ἐξετάσεων· ξηρόν, σκληρὸν καὶ ἀνιαρὸν μέρος, συμπεριλαμβάνον μόνον «τὴν προφορικὴν δοκιμασίαν τῶν μαθητῶν εἰς τὰ διδαχθέντα μαθήματα» καὶ ὡς τοιοῦτον ἔχον τὴν ἀξίωσιν ἢ τὸ πρόσχημα ν' ἀποφασίζῃ τὴν θέσιν των καὶ πολλάκις τὴν τύχην των. Τὰ μέρη ταῦτα ἐπιστέφει ἐνίοτε καὶ εἷς σικχαμερὸς ἐπίλογος: οἱ ἄφθονοι καὶ ἄκρατοι ἔπαινοι τοῦ καθημερινοῦ τύπου, οἱ δαψιλευόμενοι εἰς διδάσκοντας καὶ διδασκομένους. Ἀλλ' αὐτοὶ ἀποτελοῦν τὰ μεθέορτα, ἡ ἀπόλαυσις τῶν ὁποίων δὲν εἶνε ὑποχρεωτικὴ διὰ τοὺς δεχομένους τὴν πρόσκλησιν νὰ συμμετάσχωσι τῆς ἑορτῆς.

Τὸ πρῶτον μέρος τὸ παρερχόμεθα καὶ τὸ... συγχωροῦμεν. Ἂς ἤμεθα ἐπιεικεῖς, ἂς μὴ διυλίζωμεν τὸν κώνωπα . . . Κάμνει καὶ τόσην ζέστην! Ἔπειτα τὸ δεύτερον εἶνε ἰδίως ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς ἐνέπνευσεν ἀνέκαθεν τὰς αὐτὰς λυπηρὰς σκέψεις περὶ τῶν ἐξετάσεων καὶ μᾶς ἔκαμε νὰ μορφώσωμεν λεληθότως τὴν πεποίθησιν ὅτι, ὅπως μάλιστα τελοῦνται σήμερον καὶ παρ' ἡμῖν, βλάπτουσιν ἀντὶ νὰ ὠφελῶσιν αἱ ἐξετάσεις. Μόνῃ τῷ ὄντι ἡ προφορικὴ λεγομένη δοκιμασία δύναται νὰ παράσχῃ εἰς τὸν νοήμονα ἀκροατὴν γυμνὴν τὴν εἰκόνα τῆς ἀσυνειδησίας καὶ τῆς ἀγυρτείας τοῦ διδασκάλου, τῆς ἐστρεβλωμένης διανοίας τοῦ μαθητοῦ, ὅλης τῆς ἀθλιότητος τοῦ ἐπικρατοῦντος συστήματος. Οἱ κλῆροι ἐκεῖνοι, παραδείγματος χάριν, οἱ ἐρίζοντες εἰς τὸν ἐξεταζόμενον ἐπί τινος θἀπαντήσῃ, εἶνε συνήθως ψευδεῖς· τὸ μέρος τοῦ εἶνε ἐκ τῶν προτέρων γνωστὸν καὶ ὡρισμένον. Ὁ διδάσκαλος ὁ πτωχός, ὁ ἕνεκα τῆς πληθύος τῶν ἀντιζήλων του ἀναγκασμένος νὰ παίζῃ τὰ ταπεινότερα παιγνίδια εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν σκληρὸν τῆς ζωῆς, ἔχει πρὸ παντὸς χρείαν ῥεκλάμας καὶ ἐπιδείξεως, εἴτε πρὸς τὸ κοινὸν καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς ἂν εἶνε προϊστάμενος, εἴτε πρὸς τὸν προϊστάμενόν του ἂν εἶνε ὑφιστάμενος· εἰξεύρει δὲ καλῶς ὅτι ἂν δὲν ἐνεργήσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, οὔτε λέξιν δὲν θ' ἀπαντήσουν οἱ μαθηταί του, οἱ μικροὶ ἀριστεῖς, οἱ εὐφυέστατοι, τοὺς ὁποίους θερμότατα τὴν ἑπομένην θὰ συγχαροῦν καὶ θὰ κολακεύσουν αἱ ἐφημερίδες. Ἀλλ' ἀλλοίμονον! μήπως σώζονται καὶ τώρα ποῦ ἀπαντοῦν; Τοὺς ἀκούετε πῶς ἀραδιάζουν λέξεις ἀπὸ τὰς ὁποίας οὔτε γρὺ δὲν ἐννοοῦν! Προφανῶς δὲν εἰξεύρουν τίποτε περισσότερον, ἐδῶθεν καὶ ἐκεῖθεν τῆς περικοπῆς, τὴν ὁποίαν τοῖς ὥρισαν ν' ἀποστηθίσουν. Ἂν ἀψηφήσετε τὸ βλοσυρὸν βλέμμα τοῦ διδασκάλου καὶ τοῖς ἀπευθύνετε καμμίαν ἐρώτησιν, θὰ χάσουν, ἀνεπιστρεπτεὶ ἴσως, τὸν ῥοῦν τῆς ἀπαγγελίας καὶ θὰ σᾶς ἀτενίσουν μὲ ὕφος περίλυπον, ὡς νὰ σᾶς ἔλεγον «Κύριε, λυπηθῆτέ με, εἶμαι βλάξ, εἶμαι μία μηχανὴ καὶ τίποτε ἄλλο!» Ἀδύνατον δὲ εἶνε νὰ μὴ σκεφθῆτε τότε σεῖς ὅτι, ἂν ὄχι ὅλους, τοὺς περισσοτέρους ὅμως τοὺς ἔκαμαν βλάκας αὐτοὶ οἱ προωρισμένοι νὰ τοὺς φωτίσουν καὶ ὅτι ὀλίγα, ὀλίγιστα ἰσχυρὰ πνεύματα καὶ χαρακτῆρες ἐδυνήθησαν νὰποφύγωσι τὴν ἐπίδρασιν τὴν διανοητικὴν τῆς σχολαστικῆς ἐκπαιδεύσεως, καὶ τὴν ἠθικὴν τῶν ἀπατηλῶν ἐξετάσεων, τῆς ἀηδοῦς αὐτῆς κωμῳδίας!

*

Διότι ἐν ἐπίχρισμα, ἓν ψεῦδος, μία ἀπάτη εἶνε αἱ ἐξετάσεις τῶν σχολείων μας, τῶν περισσοτέρων. Ἀπὸ τοῦ δείγματος τῆς ἰχνογραφίας, τὸ ὁποῖον φέρει μὲν τοῦ διδασκομένου τὴν ὑπογραφήν, ἀλλ' ἔγεινε διὰ τῆς χειρὸς τοῦ διδάσκοντος, μέχρι τῆς δῆθεν κατ' ἔννοιαν ἐπαναλήψεως τοῦ μαθήματος, ἡ ὁποία δὲν εἶνε ἢ τεχνική τις ἀποστήθισις, τὰ πάντα εἶνε πλαστά, νόθα, ἐκ τῶν προτέρων μελετημένα καὶ ὑπολογισμένα διὰ τὴν στιγμιαίαν ἐκείνην πρὸ τοῦ κόσμου ἐντύπωσιν, τῆς ὁποίας μαθηταὶ καὶ διδάσκαλοι ἔχουν ἀνάγκην διὰ νὰ κριθῶσι. Φανταστῆτε τόρα πόσον ὠφελίμως καὶ ἐπικερδῶς μελετᾷ ὁ μαθητὴς δι' ἐξετάσεις τοιαύτας καὶ πόσον λαμπρὰ διαπλάσσεται, λαμβάνων μέρος εἰς αὐτὴν τὴν μετὰ τῶν διδασκάλων του συμπαιγνίαν, ἡ ὁποία ὅλοι εἰξεύρομεν ὅτι γίνεται πάντοτε καὶ ὅμως ὅλοι τὴν ἀνεχόμεθα καὶ πολλάκις, ὑπὸ τὴν ὡραίαν της ἐπίφασιν, τὴν λησμονοῦμεν! Εἶνε ἀπελπιστικὸν μὰ τὴν ἀλήθειαν νὰ συλλογίζεται κανεὶς ὅτι ἀπὸ τόσῳ τρυφερᾶς ἡλικίας συνειθίζουν τὸ παιδίον ἐπισήμως εἰς τὴν ἀπάτην, διὰ νὰ το ἀποδώσουν βραδύτερον εἰς τὴν κοινωνίαν, διὰ τοιούτων μελετῶν καὶ ἐξετάσεων παρεσκευασμένον καὶ ἐφωδιασμένον διὰ τοῦ διπλοῦ προσωπείου τῆς ψευδοπαιδείας καὶ τῆς ἐλαστικῆς συνειδήσεως! Ὦ ναί, πρέπει νὰ ἔχωσι χαμένον ἐντελῶς τὸ ἠθικὸν των συναίσθημα, ἢ τοὐλάχιστον νὰ μὴ ἀντιλαμβάνωνται ἐξ ὑπερβαλλούσης ἀνοίας οἱ γονεῖς, ὄχι μόνον διὰ νὰνέχωνται τὸ καθεστὼς, ἀλλὰ καὶ νὰ χύνωσι μάλιστα πολλάκις καὶ δάκρυα χαρᾶς διὰ τὰς «εὐστόχους» ἀπαντήσεις τῶν τέκνων των! . . .

Ἀλλὰ δὲν εἶνε δι' αὐτὸν τὸν λόγον μόνον κώλυμα τῆς ἀληθοῦς παιδείας αἱ ἐξετάσεις. Ὑπάρχει καὶ ἄλλος ἰσχυρότερος, ῥιζικώτερος, γενικώτερος. Ὁ λόγος αὐτὸς εἶνε ὅτι ἡ μελέτη δὲν εἰμπορεῖ ποτὲ νὰ εἶνε εἰλικρινὴς καὶ ἑπομένως γόνιμος, γινομένη ὅπως γίνεται σήμερον, διὰ τὸν ἀποκλειστικὸν σκοπὸν τῶν ἐξετάσεων. Καὶ ἔντιμον ἂν ὑποθέσωμεν τὸν διδάσκαλον καὶ ἀνοθεύτους τὰς ἐξετάσεις, ὁ μαθητὴς δὲν θὰ μάθῃ ποτὲ ὅσα πρέπει, ὅταν μελετᾷ διὰ νὰ δώσῃ ἐξετάσεις καὶ νὰ τύχῃ βαθμοῦ. Τὸ φάσμα τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς πνευματικῆς πανηγύρεως καὶ πανδαισίας, τὸ προκαλοῦν τοὺς παλμοὺς τῆς μικρᾶς του καρδίας, εἶνε ὡσεὶ μαγγανεία τις τοῦ πνεύματος, πάντοτε παροῦσα, ἡ ὁποία τὸν ἐμποδίζει νὰ αἰσθανθῇ τὸν ἔρωτα τῆς σπουδῆς, τὴν

πρὸς τὰ γράμματα ἀγάπην ἀμιγῆ, τὴν ὑψίστην ἡδονὴν νῆς ἱκανοποιήσεως τοῦ πόθου τοῦ εἰδέναι. Νομίζει, συνειθίζει εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι αἱ ἐξετάσεις εἶνε ὅλης τῆς ἐπιπόνου μελέτης ὁ σκοπὸς καὶ μετὰ τὰς ἐξετάσεις του, ἐκτὸς σπανιωτάτων ἐξαιρέσεων, πετᾷ τὰ βιβλία του διὰ νὰ μὴ τἀνοίξῃ πλέον κατόπιν. Κατ' αὐτὴν τὴν μέθοδον προχωρεῖ καὶ τελειώνει τὰς σπουδάς του. Ἡ ἀνάμνησις τῶν σχολικῶν ἐτῶν τοῦ εἶνε εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν ἀνάμνησις μαρτυρίου καὶ μανθάνει τόσα, ὅσα χρειάζεται διὰ νὰ παραστῇ εὐπρόσωπος κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς δοκιμασίας, ἡ ὁποία θὰ τον προικίσῃ μ' ἓν ἀπολυτήριον καὶ θὰ του ἀνοίξῃ τὰς θύρας τῆς κοινωνίας — δηλαδὴ δὲν μανθάνει τίποτε, οὔτε ὅσα θεωροῦνται ἀλλοῦ ἀπολύτως ἀναγκαῖα καὶ διὰ τὸ πρακτικώτερον στάδιον. Ὑπολογίσατε τόρα τὴν ἀτροφίαν τῆς καρδίας του, τὸν ὕπνον τῆς καλαισθησίας του, τὴν σκωρίαν τοῦ νοῦ του καὶ τὴν κεκτημένην τάσιν πρὸς τὴν ἀθλίαν αὐτὴν «μελέτην δι' ἐξετάσεις» τὴν ὁποίαν ἂν γίνῃ φοιτητὴς ἐφαρμόζει καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην του καὶ δι' αὐτὸ δὲν μανθάνει τίποτε, — καὶ μὴ δυσθυμήσετε πρὸ τοῦ ἐλεεινοῦ θεάματος! Ὁ δυστυχής! Ἐκ τοῦ σχολείου δὲν ἀποκομίζει ἔρωτα ἀλλὰ μῖσος, καὶ ὅταν ἐνθυμηθῇ κλαίει τὰ ὡραιότερα ἔτη τῆς ζωῆς του, τὰ ὁποῖα ἔχασεν ἐκεῖ—οὔτε καὶ αὐτὸς πλέον δὲν ἠξεύρει πῶς καὶ διατί, ἑπόμενος εἰς τὴν συνήθειαν τοῦ κόσμου καὶ ἔχων τὴν πρόληψιν νὰ φοβῆται τοὺς γονεῖς του καὶ τοὺς διδασκάλους του.

Καὶ τὰ ἔχασε τῷ ὄντι διότι ἐμελέτα μόνον δι' ἐξετάσεις. Ἐμελέτα δηλαδὴ νἀρπάξῃ ἕνα βαθμὸν καὶ αὐτὸς καὶ νὰ γίνῃ ὄργανον τῆς ἀπατηλῆς ἐπιδείξεως τοῦ διδασκάλου. Ἀνειλικρινής, νόθος, ἐπιτηδεία μελέτη, ἡ ὁποία τόσην ἔχει σχέσιν μὲ τὴν ἀλήθειαν, ὅσον καὶ ἡ φλὸξ μὲ τὴν ἀντανάκλασίν της.

*

Δι' αὐτὸ ἐγὼ εὐχαρίστως θὰ κατήργουν— τοὐλάχιστον διὰ τὴν μικρὰν ἡλικίαν, καθ' ἣν ἀποκτᾶται ἡ κακὴ συνήθεια — τὰς ἐξετάσεις. Εἰς τὸν μικρὸν μαθητὴν θἀπέδιδα ἐξ ἀρχῆς ὅλην τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ πνεύματός του. Θὰ προσεπάθουν μόνον νὰ του ἐνσταλάξω βαθέως εἰς τὴν ψυχήν του καὶ ἀσφαλῶς τὸν ἔρωτα τῆς σπουδῆς, νὰ του ἀφυπνίσω τὸν πόθον τοῦ εἰδέναι καὶ νὰ τον κάμω λεληθότως νὰ κατανοήσῃ ὅτι τὸ μανθάνειν εἶνε πλήρωσις φυσικῆς τινος ἀνάγκης ὅπως τὸ φαγητὸν καὶ ὁ ὕπνος καὶ ὅτι οὔτε ὁ μόνος οὔτε ὁ πρώτιστος σκοπὸς τῆς μελέτης εἶνε ὁ βαθμὸς καὶ αἱ ἐξετάσεις, οὔτε ἡ λεγομένη δῆθεν φιλοτιμία καὶ ἡ ἀμιλλα τὸ ἰσχυρότερον αὐτῆς κέντρον. Καὶ ὅταν ἔφθανεν εἰς σημεῖον καθ' ὃ ἡ μελέτη, γινομένη μόνον χάριν αὐτῆς τῆς μελέτης, θὰ ἦτο δι' αὐτὸν ἡδονή, ὁμοία πρὸς τὴν ἐν θέρει διὰ ψυχροῦ καὶ διαυγοῦς ὕδατος κατάσβεσιν τῆς δίψης, τότε μόνον ἥσυχος περὶ τῆς τύχης του, θὰ ἐδυνάμην νὰ τον ὑποβάλω καὶ εἰς ἐξετάσεις, — ὄχι βεβαίως κατὰ τὸ σύστημα τῶν σήμερον τελουμένων — ἀλλὰ ποτέ, ποτὲ εἰς μελέτην δι' ἐξετάσεις.

Δὲν ἠξεύρω πῶς σᾶς φαίνεται ἡ τολμηρὰ αὕτη παιδαγωγικὴ ἰδέα, τὴν ὁποίαν μοῦ καρφόνει βαθύτερον κατ' ἔτος ἡ παρακολούθησις τῶν ἐξετάσεων. Ἀλλὰ σᾶς βεβαιῶ ὅτι ἂν εἶχα τὴν εὐτυχίαν νὰ ἦμαι πατήρ, τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ τέκνου μου θὰ ἐμπιστευόμην μόνον εἰς τὸν διδάσκαλον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος θά μοι ἔλεγεν:

«Εἶμαι διευθυντὴς Ἐκπαιδευτηρίου, τὸ ὁποῖον δὲν κάμνει ἐνιαυσίους δημοσίας ἐξετάσεις!»

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

[GOETHE]

Ἐδῶ, καλέ μου γέροντα! σίμωσ' ἐδῶ κοντά μας!
Εἴμασθ' ἐδῶ μονάχοι μας, καὶ κλειοῦμε καὶ ταῖς θύραις,
ἡ μάννα μας προσεύχεται, κι' ὁ κύρης μας ἐβγῆκε
κ' ἐπῆρε δίπλα τὰ βουνὰ λύκους νὰ κυνηγήσῃ.
Ἕνα τραγοῦδι ὦ λέγε μας καὶ ξαναπές το πάλι,
νὰ χαραχθῇ 'ς τὴ μνήμη μας ἐμὲ καὶ τ' ἀδελφοῦ μου.
Καιρὸς πολὺς ποῦ τὸ γλυκὸ τραγοῦδι λαχταροῦμε. —

Ἀκοῦν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

«Μὲς τὸ σκοτάδι τῆς νυκτός, 'ς τοῦ ἀποκλεισμοῦ τὸν τρόμο
»τὸ μέγα ἐκεῖνος παραιτεῖ καὶ πλούσιο του παλάτι
»καὶ τοὺς πολλοὺς του θησαυροὺς πῶχει 'ς τὴ γῆ χωμένους.
»Ἀπὸ μιὰ θύρα ὁ κόμητας ἀπόκρυφη ξεφεύγει·
»τί νὰ βαστᾷ 'ς τὰ χέρια του; τί κλεῖ 'ς τὸ ἐπανωφόρι,
»τί νὰ 'ναι αὐτὸ ποῦ βιαστικὸς παίρνει μακρυὰ καὶ φεύγει;
»Ἕνα κοράσι τρυφερό, παιδάκι ποῦ κοιμᾶται.» —

Ἀκοῦν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

«Ἡ αὐγὴ σηκόνεται λαμπρή, ἄπειρος εἶναι ὁ κόσμος,
»ἄσυλο πέρ' ἀνοίγεται 'ς τὰ δάση, 'ς τὰ λαγκάδια,
»προσφέρουν σπλαχνικὰ χωριὰ ἀναψυχὴ τοῦ βάρδου·
»καὶ περπατεῖ καὶ περπατεῖ καὶ χρόνους διακονεύει
»καὶ πάντοτε μακρύτερη τοῦ αὐξαίν' ἡ γενειάδα.
»ἀλλὰ καὶ τ' ἀκριβὸ παιδὶ 'ς τὴν ἀγκαλιά του αὐξαίνει,
»σὰν ἀποκάτου 'ς ἀγαθὸ κ' εὐτυχισμένο ἀστέρι,
»'ς τὸ ἐπανωφόρι ἀπὸ βροχαῖς καὶ ἀνέμους σκεπασμένο».

Ἀκοῦν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

«Ἀλλὰ τὰ χρόνια ἐπέρασαν· ξεθώριασε τὸ ῥοῦχο,
»τὸ ῥοῦχο ἐκουρελιάσθηκε καὶ πλειὰ δὲν τῆ σκεπάζει.
»Τ' ἀκριβὸ πλάσμα νὰ κυττᾷ πῶς χαίρεται ὁ πατέρας!
»καὶ πῶς 'ς τὰ στήθη δὲν βαστᾷ τὴν ἄπειρη χαρά του!
»Λαμπρῆς ἀνδρείων γενεᾶς τρισεύγενο βλαστάρι
»τί θησαυρὸς 'ς τὸν γέροντα πατέρα ποῦ λατρεύει!»

Ἀκοῦν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

«Ὄμορφο βασιλόπουλο μὲ τ' ἄτι του ἐπερνοῦσε,
»κι' ἁπλόνει αὐτὴ τὸ χέρι της τὸ ἔλεος νὰ λάβῃ,
»ἀλλὰ τὸ βασιλόπουλο δὲν δίνει ἐλεημοσύνη,
»καὶ πιάνοντας γλυκὰ γλυκὰ τῆς κόρης τὸ χεράκι,
»—Αὐτὴν τὴν κόρη, ἐφώναξε, τὴν θέλω ἐπὶ ζωῆς μου.
»—Ἀνίσως ἐσὺ ἐγνώρισες, τοῦ ἀπολογήθη ὁ γέρος,
»τί ἀξίζει αὐτὸς ὁ θησαυρός, βασίλισσά σου θἄναι.
»Σ αὐτὴν ἐδῶ τὴ χλωράσια νἄναι δική σου ἡ κόρη».

Ἀκοῦν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

«Ἕνας παπᾶς τοὺς εὐλογεῖ μὲς τὸ ναὸ τοῦ Ὑψίστου.

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΣ

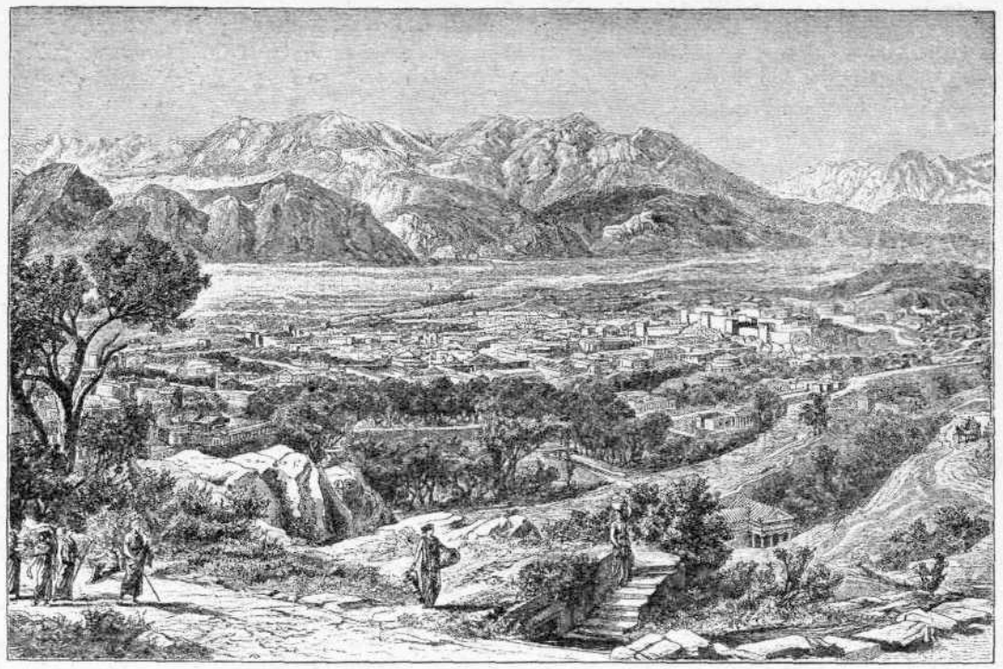

Η ΣΠΑΡΤΗ

»Ἡ κόρη ἀπομακραίνεται κ' ἔχει χαρὰ καὶ λύπη·
»νὰ ἠμπόρειε νὰ μὴν ἀφινε ποτὲ της τὸν πατέρα!
»Καὶ ὁ γέροντας ἐδῶ κ' ἐκεῖ καὶ πάλι παραδέρνει
»καὶ φέρνει τὸ παράπονο μὲς ταῖς χαραῖς τοῦ κόσμου·
»Χρόνους ὁλόκληρους κ' ἐγὼ τὴν κόρη ἀντιστοριάζω,
»ἀντιστοριάζω 'ς τὴν ἐρμιὰ τὰ τρυφερά μου γκόνια,
»'ς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τὰ εὐλογῶ, 'ς τὴ σιγαλιὰ τῆς νύχτας.

Ἀκοῦν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

Ὁ γέρος τὰ παιδιὰ εὐλογᾷ, μὸν ἔξαφνα 'ς ταῖς θύραις
τοῦ παλατιοῦ κάποιος κτυπᾷ. Ἄχ! ὁ πατέρας εἶναι!
Τρέχουν ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦν τὸ γέροντα νὰ κρύψουν.
—Ἤλθες ἐδῶ, σιχαμερέ, τ' ἀθῶα νὰ πλανέψῃς;
Στρατιώταις, πιάστε πάραυτα τὸν ἄθλιο διακονάρη,
κλεῖστε τον 'ς ἔρμη φυλακὴ καὶ μαύρη τὸν αὐθάδη!—
Ἄκουσε ἡ μάννα καὶ γοργὰ τρέχει κι αὐτὴ 'ς τὴ μέση,
καὶ μὲ φωνὴ χαϊδευτικὴ τὸν ἄνδρα ἐπαρακαλεῖ.

Ἀκοῦν τὴ μάννα τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

Οἱ ἀρματωμένοι σέβονται τὸ γέροντ' ἀσπρομάλλη,
παρακαλοῦν ὁλόθερμα καὶ τὰ παιδιὰ κ' ἡ μάννα·
τὸ μίσος ὁ ὑπερήφανος γιὰ μιὰ στιγμὴ χωνεύει,
ἀλλὰ τὰ παρακάλια τους τὸ πάθος του ἐρεθίζουν.
ὡς ποῦ ξεσπῶντας του ἡ ὀργὴ μέσ' ἀπὸ τ' ἄγριο στῆθος,
—Ποταπὸ γένος, ἔκραξε, γενειὰ διακονάρεων,
ποῦ τὸ λαμπρὸ μοῦ θόλωσες βασιλικό μου ἀστέρι,
σὺ μοῦφερες τὸ χάλασμο, ποῦ μοῦπρεπε νὰ πάθω! —

Ἀκοῦν μὲ πόνο τὰ παιδιὰ τὰ θυμωμένα λόγια.

Ὀλόρθος στέκει ὁ γέροντας μ' ἀγριωμένο μάτι,
οἱ ἀρματωμένοι ἀναμεροῦν κ' ἡ τρικυμιὰ μανίζει.

—«Ἀπὸ καιρὸ βλαστήμησα τὴν εὐτυχιὰ τοῦ γάμου,
»καὶ τώρα βλέπω τοὺς καρποὺς ποῦ τ' ἄνθη της μοῦ τάζαν!
»Τὸ εἶπε ὁ κόσμος πάντοτε, σωστὰ τὸ λέγει ἀκόμη,
»πῶς ἡ εὐγένεια μάθημα δὲν γίνεται, δὲν εἶναι·
»ἡ διακονάρα μοῦδωσε σειριὰ διακονάρεων».

Ἀκοῦν μὲ πόνο τὰ παιδιὰ τὰ θυμωμένα λόγια.

«Καὶ ἀνίσως ὁ πατέρας σας, καὶ ὁ σύντροφός σου ἐσένα,
»σᾶς διώχνει, κι' ἂν ἀδιάντροπα τέτοιους δεσμοὺς συντρίβει,
»ἐλᾶτε 'ς τὸν πατέρα σας, 'ς τὸν πάππο σας ἐλᾶτε.
»Ὁ ψωμοζήτης δύνεται κι' ἂν εἶναι καὶ ἀσπρομάλλης,
»κι' ἂν ὅλα του τὰ κτήματα ἐσήκωσέ του ἡ μοῖρα,
»δύνεται ἀκόμη δοξαστοὺς δρόμους νὰ σᾶς χαράξῃ.
»Δικός μου ὁ πύργος εἶν' αὐτός! σὺ μοῦ τὸν ἔχεις κλέψῃ!
»μ' ἔδιωξε ἀπὸ τὸ σπίτι μου τὸ μοχθηρό σου γένος,
»ἀλλ' ἔχω ἐγὼ τοὺς τίτλους μου· θὰ μὲ πιστεύσῃ ὁ κόσμος».

Ἀκοῦν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

«Ξανάλθε δίκαιος βασιλιὰς νὰ ξαναδώσῃ πάλι
»εἰς τοὺς πιστοὺς του τ' ἀγαθὰ ὁποῦ τοὺς εἶχαν κλέψῃ.
»Ἀπ' τοὺς χωμένους θησαυροὺς συντρίβω ταῖς σφραγίδαις».

«Ἔτσι», ξανάπε ὁ γέροντας μ' ἀλάλητη γαλήνη,
»σᾶς φέρνω μήνυμα γλυκὸ τὸ νόμο τῆς ἀγάπης.
»Σύνελθε, υἱέ μου· σήμερα ἄστρο εὐτυχιᾶς προβάλλει·
»πριγκίπισσ' αὐτὴ σοῦδωσε τέκνα πριγκίπων αἷμα».—

Ἀκοῦν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

Κέρκυρα

ΚΑΡΟΛΟΣ ΜΑΝΕΣΙΣ

Περὶ τῶν ἐσχάτως ἀνακαλυφθέντων κατὰ τὰ ἰταλογαλλικὰ σύνορα παναρχαίων ἀνθρωπίνων σκελετῶν, περὶ τῶν ὁποίων τόσος λόγος ἐγένετο εἰς τὰς ἐφημερίδας, ἡ «Nature» ἐδημοσίευσε τὸ ἑξῆς ἄρθρον τοῦ E. Rivière μετὰ τῶν δύο παρατιθεμένων εἰκόνων Σ. τ. Δ.

ΠΑΝΑΡΧΑΙΟΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΣΚΕΛΕΤΟΙ

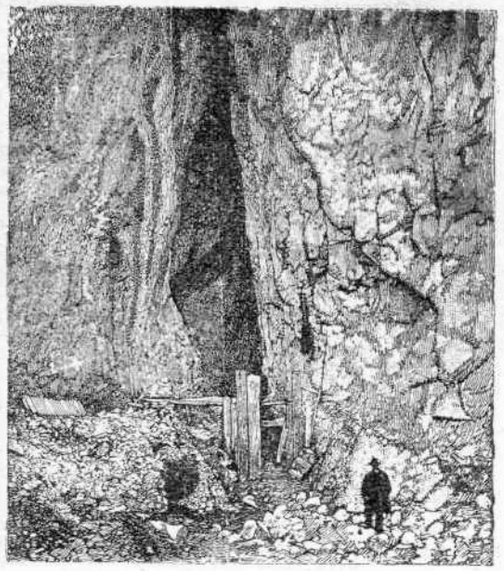

Εἴσοδος τοῦ σπηλαίου

Τὰ σραλερῶς καλούμενα σπήλαια τῆς Μαντόν, σπήλαια τῶν Μπαουσσὲ-Ῥουσσὲ κεῖνται ἐν Ἰταλίᾳ ἐντὸς τῆς περιφερείας τοῦ χωριδίου Γριμάλδι τοῦ δήμου Βεντιμιλίας ἀπέχοντος μόλις ἑκατοντάδα μέτρων ἀπὸ τοῦ μεθορίου ῥύακος ἁγίου Λουδοβίκου τοῦ χωρίζοντος τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. Τὰ σπήλαια ταῦτα εἶναι ἐννέα τὸν ἀριθμόν, ἐξ ὧν ἑπτὰ κατῳκήθησαν παρ' ἀνθρώπων κατὰ τὴν τεταρτογενῆ ἐποχήν· τέσσαρα τούτων ἐγένοντο ἐπίσης καὶ τάφοι τῶν λαῶν τῶν βιωσάντων ἐντὸς αὐτῶν. Ἐν τῷ πρώτῳ (τὰ σπήλαια ἀριθμοῦνται κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ μεθορίου ἀπόστασιν) εὗρον κατὰ τὸ 1875 δύο σκελετοὺς παιδίων κατακειμένους πλησίον ἀλλήλων, ὥστε κατῴρθωσα ν' ἀναλάβω ἐν τῷ αὐτῷ γηΐνῳ τεμαχίῳ μετὰ τοῦ ἐδάφους ἐφ' οὗ ἀνεπαύοντο ἐκ βάθους 2,70 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας ἀφ' ἧς ἤρχισα τὴν ἀνασκαφήν.

Ἐν τῷ τετάρτῳ σπηλαίῳ ἀνεκάλυψα κατὰ τὸ 1872 εἰς βάθος 6,55μ. τὸν σκελετὸν ἀνθρώπου ἀκμαίας ἡλικίας ὅστις εὑρίσκεται νῦν ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς φυσικῆς ἱστορίας δωρηθεὶς παρ' ἐμοῦ.

Ἐν τῷ ἕκτῳ σπηλαίῳ, ὅπερ ἠρεύνησα καλῶς κενώσας παντὸς τοῦ περιεχομένου, κατορθώσας οὕτω νὰ γνωρίσω καλῶς τοὺς προϊστορικοὺς κατοίκους τῶν Μπαουσσὲ-Ῥουσσὲ ἀπὸ τῆς ἀρίξεως αὐτῶν εἰς τὸν τόπον τοῦτον μέχρι τῆς ἐγκαταλείψεως αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτῶν ἐν τῷ παρακτίῳ τῷ κατὰ μῆκος τῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ ἐνδοτάτου τοῦ σπηλαίου, ἐν τῷ ἕκτῳ σπηλαίῳ λέγω εὗρον διαδοχικῶς κατὰ τὸ 1872 καὶ 1875 δύο σκελετοὺς ἀκμαίων καὶ ἕνα παιδίου. Οἱ τρεῖς οὗτοι σκελετοὶ ἀνεπαύοντο πλησίον ἀλλήλων ἀλλ' οὐχὶ ἐν τῷ αὐτῷ ὁριζοντίῳ ἐπιπέδῳ.

Τέλος ἐν τῷ πέμπτῳ σπηλαίῳ ἢ *Μπάρμα γράντε*, τῷ εἰκονιζομένῳ ἐνταῦθα ἀνευρέθησαν ἐν ἀπουσίᾳ μου οἱ νέοι σκελετοὶ περὶ ὧν λαλοῦμεν, ὁ πρῶτος τὴν 7 Φεβρουαρίου οἱ δὲ δύο ἕτεροι μετά τινα χρόνον.

Καίτοι δὲν μοὶ ἐδόθη ἔτι ὁ ἀπαιτούμενος χρόνος πρὸς πλήρη μελέτην, ἐν τούτοις ἡ ἄχρι τοῦδε ἐξέτασις αὐτῶν μοὶ ἐπιτρέπει νὰ δώσω πληροφορίας τινὰς ἐπὶ τῶν διαφορῶν τῶν χαρακτηριζουσῶν τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην.

Οἱ σκελετοὶ οὗτοι τρεῖς τὸν ἀριθμὸν εὑρίσκονται εἰς ἀπόστασιν 18 μέτρων ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ σπηλαίου ἔχοντος βάθος μέτρα 31,50 κατάκεινται πλαγίως ἀλλήλων καὶ ἐγκαρσίως τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ σπηλαίου, ἐνῷ οἱ ἀνακαλυφθέντες κατὰ τὰ 1872, 1873 καὶ 1875 ἔκειντο κατὰ τὴν

Οἱ εὑρεθέντες σκελετοὶ

διεύθυνσιν τοῦ σπηλαίου τῆς κεραλῆς τινων μὲν ἐστραμμένης πρὸς τὴν εἴσοδον, τίνων δὲ πρὸς τὰ ἔνδον.

Ὁ πρῶτος τῶν σκελετῶν ὁ ἀνευρεθεὶς τὴν 7 Φεβρουαρίου 1892 καὶ ὁ τρίτος ὁ μᾶλλον ἀπέχων τῆς εἰσόδου τοῦ σπηλαίου ἀπεκαλύφθησαν νῦν ἐξ ὁλοκλήρου καὶ περὶ αὐτῶν θέλω λαλήσει σήμερον. Ὁ πρῶτος εἶναι σκελετὸς γέροντος, ὁ δὲ τρίτος ἐφήβου ἡλικίας δέκα ὀκτὼ ἐτῶν περίπου κατὰ τὰς γενομένας παρατηρήσεις. Πράγματι μέρη τινὰ τοῦ σκελετοῦ δὲν εἶχον λάβει ἔτι κατὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τὴν τελείαν αὐτῶν διάπλασιν, αἱ ἐπιφύσεις τῶν μακρῶν ὀστῶν δὲν εἶχον ἔτι συρραφῆ μετὰ τῆς διαφύσεως, πρὸς δὲ ὁ τελευταῖος γομφίος ὀδοὺς ἢ ὀδοὺς τῆς φρονήσεως εὑρίσκετο ἔτι ἐν τῷ φατνίῳ αὐτοῦ.

Οἱ ἄνθρωποι, ὧν λείψανα εἶναι οἱ εὑρεθέντες σκελετοὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν φυλὴν τῶν *ὀρυκτῶν ἀνθρώπων τῆς Μαντὸν* ἢ φυλὴν τοῦ Κρο-μαγνιὸν ὡς κατέλεξε τούτους ὁ Quatrefages πρό τινων ἐτῶν ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *Ἐθνικὰ Κρανία*. Παρουσιάζουσι τοὺς αὐτοὺς σχεδὸν χαρακτῆρας καὶ ἰδίως τὸ αὐτὸ σχῆμα τοῦ κρανίου, ἤτοι σχῆμα δολιχοκέφαλον καὶ ὀρθογωνίους κόγχας χαρακτηριζούσας ἰδίως τοὺς ἀνθρώπους τῆς Μαντόν, ἔχουσι δ' ἐπίσης μέγα ἀνάστημα· ὁ εἷς τούτων ὁ τοῦ γέροντος κατὰ τὸ μῆκος τῶν μηρῶν δεικνύει ἀνάστημα περίπου 1 μέτρου καὶ 95 ὑρεκατομέτρων.

Ἅπαντα τὰ ὀστέινα μέρη τῶν σκελετῶν τούτων ἀνεξαιρέτως ἔχουσιν ὡς καὶ τὰ τῶν προηγουμένων ἀνακαλύψεων τὸν αὐτὸν περίεργον ἐρυθρὸν χρωματισμὸν κατάστικτον διὰ λαμπρῶν σημείων, ὅστις ὀφείλεται εἰς τὴν κόνιν τοῦ ὑπεροξειδίου τοῦ σιδήρου, δι' ἧς τὰ πτώματα — μόνον τῶν ἀκμαίων ὁμως, — ἐκαλύπτοντο ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον.

Καίτοι οἱ σκελετοὶ οὗτοι δὲν ἀπεκαλύφθησαν ἐντελῶς, κατώρθωσα νὰ βεβαιώσω τὴν ὕπαρξιν διαρόρων κοσμημάτων ἀποτελουμένων ἐκ περιδεραίων ἐσχηματισμένων ἐκ μόνων θαλασσίων κογχῶν τρηθέντων, ὅπως ἀποτελέσωσιν ὁρμαθόν, καὶ ἐκ κυνοδόντων ἐλάφου ἐπίσης διατρήτων, πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἐκ πληθύος σπονδύλων ἰχθύων ἀνηκόντων κυρίως εἰς τὰ γένη τοῦ Τρώκτου καὶ Σαλμωνίου, Πέστροφας κοινῶς.

Ἄχρι τοῦδε εἶχον ἀνεύρει εἰς τινα σημεῖα τῶν σπηλαίων τῶν Μπουσσὲ - Ῥουσσὲ διατρήτους σπονδύλους ἰχθύων, οὐδέποτε ὅμως ἀνεῦρον πλησίον τῶν σκελετῶν κατὰ τὰ ἔτη 1872, 1873 καὶ 1875. Ἅπασαι αἱ κόγχαι αὗται, ἅπαντες οἱ ὀδόντες, ἅπαντες οἱ διάτρητοι σπόνδυλοι φέρουσι τὸν αὐτὸν ἐρυθρὸν χρωματισμὸν τῶν ἀνθρωπίνων ὀστῶν. Πρὸς τούτοις δύο ἕτεραι κόγχαι, δύο Κυπραῖαι, ἔκειντο ἐπὶ τῶν κνημῶν τοῦ γέροντος ἡ μία δεξιᾷ ἡ ἑτέρα ἀριστερᾷ.

Τὰ δ' ὅπλα καὶ ἐργαλεῖα τὰ εὑρεθέντα ἐν ἐπαφῇ τῶν σκελετῶν ἀποτελοῦνται ἁπλῶς ἐκ τετμημένου πυριτίου μήκους 17 ὑρεκατομέτρων καὶ πλάτους 0,051· τὸ τεμάχιον τοῦτο εὑρίσκετο ὄπισθεν τῆς κεραλῆς τοῦ γέροντος ἐν ἐπαφῇ πρὸς τὸ κατινίον αὐτοῦ.

Ν. Χ. Α.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΕΥΡΗΜΑ

Ἐπιταφία πλὰξ ἀρχιερέως ἐν τῷ Μιναρὲ τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Πρὸ μηνὸς ὅλου περιεφέρετο παρ' ὀλίγοις τισὶ τῶν πολιτῶν λόγος περὶ ἀρχιερατικοῦ τάφου κεκρυμμένου ἐν τῷ τζαμίῳ τῆς ἁγίας Σοφίας οὗ ἡ μεγάλη πυρκαϊὰ τοῦ 1890 σπουδαίως ἔβλαψε πάντα τὰ ἄλλα μέρη πλὴν τοῦ ἐν τῷ θόλῳ ὀνομαστοῦ καὶ περικαλλοῦς ψηφιδωτοῦ τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὸν Ϛ'. αἰῶνα. Βεβαιότερά τινα ἐγένοντο γνωστὰ πρὸ δύο ἑβδομάδων: κατάδικοι, ἐλέγετο, ἀναβιβασθέντες εἰς τὸν μιναρὲν τοῦ τζαμίου, ὅπως καθαρίσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τῶν πετρῶν καὶ χωμάτων, ἅτινα κατὰ τὴν πυρκαϊὰν καὶ μετ' αὐτὴν ἐκάλυψαν τὴν εἴσοδον καὶ τὴν κοχλιοειδῆ κλίμακα, παρετήρησαν ἐν τῷ ἐπὶ τῆς ἄκρας κορυφῆς κυπέλλῳ (κοινῶς *τσανάκι*), ἀφ' οὗ ἄλλοτε ἠκούετο τοῦ ἰμάμη ἡ πρὸς τὸν Ἀλλὰχ προσευχή, πλάκα ἐγγεγραμμένον ἔχουσαν τὸ ὄνομα «Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης» καὶ τὸ ἔτος 1360· ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀπέθανεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, οὗ ἡ ἡμετέρα πόλις ἔχει τὸ τίμιον λείψανον, τὸ μόνον ἐκ τῶν πολλῶν καὶ πολυτίμων κειμηλίων τῆς κλεινῆς μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου ὡς ἐκ θαύματος περισωθέν, εὐλόγως ὑπετέθη ὅτι ἡ πλάξ, καίπερ παραδόξως μὴ μνημονεύουσα τὸ ἐπώνυμον, ἀνήκει εἰς τὸν τάφον Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ὅστις κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Φιλοθέου πατριάρχου ἔκειτο πρὸ τῆς κατακτήσεως ἐν τῷ δεξιῷ τοῦ ἁγίου Βήματος τῆς πάλαι μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Σοφίας.

Ἡ ἄμεσος ἐξακρίβωσις τοῦ πράγματος δὲν κατωρθώθη διὰ πολλοὺς λόγους, πολλοὶ δὲ ἐπιχειρήσαντες νὰ ἀναβῶσιν ἀπεδυσπέτησαν οὐχὶ πρὸς τὸ ὕψος, ὡσεὶ 60 μέτρων, ἀλλὰ πρὸς τὴν οἰκτρὰν τοῦ μιναρὲ ὄψιν τὴν ἐκ τοῦ πυρὸς προξενηθεῖσαν. Πρωΐας τῆς παρελθούσης Τρίτης, ἑνάτης τοῦ μηνός, ὁ γράφων ταῦτα καὶ ὁ φιλάρχαιος πολίτης κ. Σ. Γ. Ἀστεριάδης ἐτολμήσαμεν τὴν ἀνάβασιν γενομένην οὐχὶ ἄνευ κόπου· τοῦ διαθρυληθέντος καθαρισμοῦ τῆς κλίμακος οὐδὲ ἴχνος παρετηρήσαμεν, τοὐναντίον δὲ αἱ μαρμάριναι βαθμίδες αὐτῆς, 166 τὸν ἀριθμόν, ἦσαν κατακεκαλυμμέναι διὰ παντοίας ὕλης ἐκ τῶν ρωλεῶν τῶν ἐνοικησάντων κολοιῶν καὶ τῶν χωμάτων καὶ λίθων οἵτινες εἰς πᾶσαν ἡμῶν κίνησιν τῶν ποδῶν κατεκυλίοντο μετὰ κρότου ἀντηχοῦντος εἰς τὸν περικεκλεισμένον ἐκεῖνον τόπον· εἰς τοὺς τοίχους ἀραιὰ ἀνεφαίνοντο αἱ ὀπαὶ μετὰ κεκαυμένων λειψάνων τῶν εἰς αὐτὰς ἄλλοτε ἐνεστηριγμένων ἐγκαρσίων δοκῶν, βαρὺς δὲ καὶ μεμολυσμένος ἐπεκάθητο εἰς ὅλην ἐκείνην τὴν μακρὰν σήραγγα ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ· ὅπερ δὲ δεινότατον, ὁ ἄξων, περὶ ὃν ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τῆς κορυφῆς κοχλιοειδῶς εἶναι συνεστραμμέναι αἱ στεναὶ βαθμίδες, ἐπεκρέματο διερρωγὼς εἰς τεμάχια κλονούμενα εἰς πᾶσαν τῶν χειρῶν ἡμῶν προσέγγισιν. Εὐνόητος εἶναι ἡ χαρὰ ἣν ἐδοκιμάσαμεν ἀφικόμενοι εἰς τὴν πυλίδα τοῦ κυπέλλου ἀφ οὗ ἀπελαύσαμεν τοῦ μαγικοῦ θεάματος ὅπερ ἐξετύλιξεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡ κυανῆ θάλασσα τοῦ μεγαλοπρεποῦς Θερμαίου κόλπου, ἡ ἀσπαζομένη τὰ κράσπεδα τῆς κάτω πόλεως, καὶ οἱ ἀγροὶ οἱ ἀνθηρότατοι εἰς τὰ χρώματα τῶν ποικίλων τοπίων· τὴν θέαν ἔκλεισε πρὸς νότον ἡ Ὄσσα καὶ ὁ Ὄλυμπος, πρὸς δυσμὰς τὰ Πιέρια ὄρη, πρὸς ἀνατολὰς ὁ Κίσσος (κοινῶς *Χορτιάτης*) μετὰ τῶν πρὸς τὴν θάλασσαν παραφυάδων καὶ πρὸς βορρᾶν ἡ ὠχυρωμένη ἀκρόπολις· ἀνὰ τὴν ἀχανῆ πόλιν ὑπερήφανοι ὑψοῦντο αἱ κορυφαὶ τῶν πολυπληθῶν τζαμίων, ὑπὸ τοὺς πόδας δὲ ἡμῶν ἐξηπλοῦτο τὸ ἀπέραντον πεδίον τῆς πυρκαϊᾶς, πλῆρες σκοτεινοῦ χώματος καὶ μαύρων ἐρειπίων, τῶν τέκνων τοῦ Τυφῶνος ὅστις κατὰ τὴν ἀποφράδα νύκτα τῆς 22 Αὐγούστου 1890 ἐπέπνευσεν εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν τὴν ἐχθίστην αὐτοῦ πνοήν. . . .

Περιελθόντες τὸ εὐρὺ κύπελλον εὕρομεν ἐν τῷ ἐδάφει αὐτοῦ τὴν πλάκα κειμένην πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν μέρος· ἔχει μῆκος μ. 1,38 καὶ πλάτος 0,69 μὲν πρὸς τὰ ἔξω, τὰ χείλη τοῦ γύρου, 0,46 δὲ πρὸς τὰ ἔσω, τὸν κεντρικὸν ἄξονα τοῦ μιναρέ· περιττὸν νὰ παρατηρήσω ὅτι ἡ πλὰξ οὖσα ἄλλοτε παραλληλόγραμμος μετελαξεύθη εἰς τοιοῦτον σχῆμα χάριν τοῦ κυκλοτεροῦς ἐδάφους τοῦ κυπέλλου, ὅπερ ὅλον κατεσκευασμένον εἶναι ἐξ ὁμοίων πλακῶν παλαιῶν συνεσφηνωμένων διὰ σιδηρῶν γόμφων. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι ἐγκεχαραγμένη κατὰ τὸ μεῖζον πλάτος τῆς πλακός.

Ἀποτετριμμένα μὲν ἐκ τῶν ποδῶν ἀλλ' οὐχὶ καὶ δυσδιάγνωστα εἶναι μόνα τὰ γράμματα τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ τετάρτου στίχου, ἀδιάγνωστα δὲ τὰ ἐν τῷ ἕκτῳ ἅτινα ἀνιχνεύσαμεν κατόπιν ἐπανειλημμένης ἐρεύνης· ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πέμπτου στίχου καὶ ἐν τῷ τέλει αὐτοῦ φέρονται ὀπαὶ μετὰ σιδηρίων καλυπτόντων τὰ παρακείμενα γράμματα.

Τὴν ἐπιγραφὴν ἑρμηνευτέαν νομίζω ὡς ἑξῆς: «ἐνταῦθα κεῖται Γρηγόριος ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης ὁ Κούταλης ἐν μηνὶ Δεκ(εμβρίῳ) ἐννάτῃ τῇ δ' Ἰνδικτιῶνι (τ)οῦ ϛωμ(δ') ἡμέρᾳ στ'».

Ἐν τῷ τετάρτῳ στίχῳ ἔκειτο, εἰκάζω, ἄλλοτε

Η

ΕΝΝΑΤ. Τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ πέμπτου στίχου σημεῖον, ἢ μᾶλλον λείψανα αὐτοῦ, εἶναι τὸ πασίγνωστον σημεῖον τῆς λέξεως «*Ἰνδικτιῶνος*» κατόπιν ἐφέρετο ἄλλοτε Γ. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸ χρονικὸν διάστημα τὸ ἀπὸ τοῦ ἔτους ϛωμ' μέχρι τοῦ ϛωμθ' ἡ δ' Ἰνδικτιὼν ἀντιστοιχεῖ μόνον εἰς τὸ ἔτος ϛωμδ', τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ πέμπτου στίχου δῆλον ὅτι ἦτο Δ. Κατὰ ταῦτα ἔτος εἶναι τὸ 1336 Χρ.

Δυστυχῶς ὁ κατάλογος τῶν ἀρχιερατευσάντων ἐν Θεσσαλονίκῃ ἔχει οὐκ ὀλίγα χάσματα, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Ἀμασείας κ. Ἀνθίμου Ἀλεξούδη συντεταγμένος δὲν στερεῖται (οὐδὲ ἦτο ἄλλως δυνατὸν εἰς τοιοῦτον δύσκολον ἔργον) ἀτελειῶν καὶ ἀνακριβειῶν· ἀρκοῦμαι νὰ ὑπομνήσω ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τὸ ἀπὸ 553-581 παραλελειμμένον ἔχει τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντῖνον οὗ μνημονεύουσιν αἱ ψηφιδωταὶ ἐπιγραφαὶ τῆς ἐν τῇ πόλει ἡμῶν ἁγίας Σοφίας αἱ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Texier καὶ μετ' αὐτὸν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Bayet, μετ' ὀλίγον δὲ πολλῷ πληρέστερον καὶ ἀκριβέστερον ἐκδοθησόμεναι ὑπ' ἐμοῦ. Ἐν τῷ εἰρημένῳ καταλόγῳ Θεσσαλονίκης πλὴν τοῦ Παλαμᾶ ἀναγεγραμμένος εἶναι δεύτερος Γρηγόριος κατὰ τὸ ἔτος 1480. Τρίτον διδάσκει ἡμᾶς νῦν ἡ προκειμένη ἐπιγραφὴ κατέχοντα θέσιν ἐν τῷ χάσματι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1322 (Εὐρημιανὸς) μέχρι τοῦ 1340 (Νεῖλος).

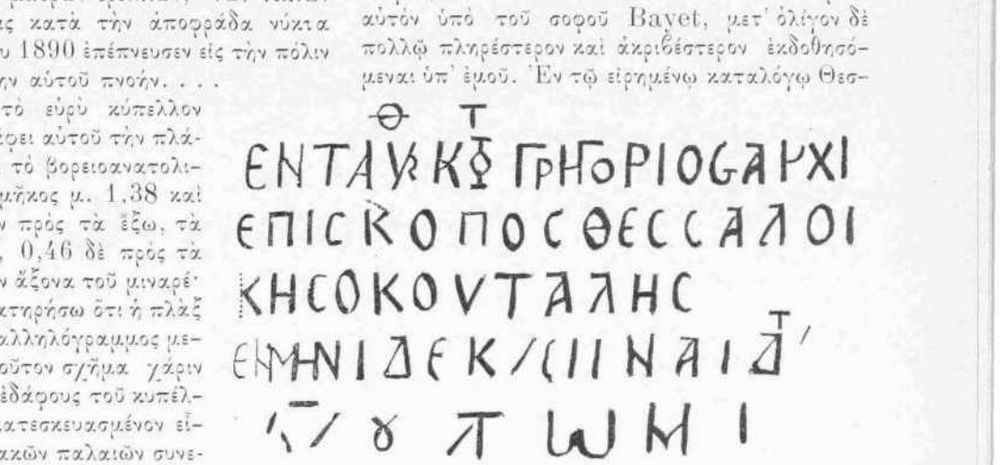

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 12 Ἰουνίου 1892.

ΠΕΤΡΟΣ ΝΙΚ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ[1]

ΚΑ΄. Χαλασμὸς κόσμου.

Παράξενο τὸ βράδυ ἐκείνης τῆς Κυριακῆς ποῦ ξετάστηκα. Ἡ θάλασσα εἶταν, ὄχι πιὰ κοιμισμένη, φαινότανε σὰ λιγοθυμημένη. Τὰ βουνὰ τριγύρω καθρεφτίζουνταν πέρα καὶ πέρα μὲ τὴν ἀστροφεγγιά. Φύλλο δὲ σάλευε. Βγήκαμε στὸν ἡλιακό ν' ἀνεσάνουμε, οἱ τρεῖς μας, κι' ὁ γέρος. Τώρα ποῦ πήγαινε καλὰ τὸ χτῆμα καὶ τὸν βοηθοῦσε καὶ παραγυιός, τὸν εἴχαμε συχνότερα σπίτι τὸ γέρο. Εἶταν καὶ σὰν εἶδος μεγάλη γιορτή. Καθήσαμε, καὶ σὰ μιλήσαμε γιὰ τὴν ξέταση, γύρισε ὁ λόγος καὶ στὶς δουλιές μας, στὰ στερνά μας. Εἶταν ὅλοι τῆς γνώμης νὰ μείνω ἀκόμα σκολειὸ καὶ νὰ μάθω. Ἡ Ἀννοῦλα δὲν εἶχε πιὰ τὴν ἀνάγκη μου. Ἡ προῖκά της εἶταν ἕτοιμη. Χάρη στὸ γέρο, δὲν ἔλειπε μήτ' ὁ γαμπρός. Ὁ γυιός τοῦ Καπλάνη μελετοῦσε νὰ γυρίσῃ ἀπὸ τὴν ξενιτειὰ σὲ κανένα χρόνο. Τὰ βόλεψε ὅλα ὁ γέρος μὲ τὴν Καπλάναινα. Ὁ σκοπός του εἴτανε νὰ φυτέψουν τὴ νύφη μέσα στὸ χτῆμα μαζὶ μὲ τὸ γαμπρό, νὰ στεριώσουν τὸ Μεσοβούνι, νὰ ρίζώσῃ τὸ σόγι ἐκεῖ μέσα, καὶ νὰ κλείσῃ ὁ γέρος τὰ μάτια του ἀναπαμένος. Ἔλεγε λοιπόν, κ' ἡ μακαρίτισσα συφωνοῦσε, νὰ μάθω ἐγὼ καλὰ τὰ γράμματα, νὰ βγῶ ὕστερα νὰ γείνω πραματευτής, καὶ σὰ γυρίσω, ν' ἀγοράσω ἄλλα δυὸ χτήματα ποῦ εἴτανε φόβος νὰ περάσουνε σὲ τούρκικα χέρια. Κ' ἔτσι νὰ ῥιζώσω καὶ γὼ στὸ Μεσοβούνι, καὶ νὰ καμαρώνῃ ἡ γρηὰ τὰ δυό της παιδιὰ νοικοκυρεμένα.

Αὐτὴ εἶταν ἡ κουβέντα τους. Φρόνιμη κουβέντα μοῦ φαίνουνταν.

Ἡ Ἀννοῦλα ὅλη αὐτὴ τὴν ὥρα πότιζε γλάστρες καὶ τραγουδοῦσε σιγανὰ σιγανά.

Καὶ κεῖ ποῦ τραγουδοῦσε ἡ Ἀννοῦλα, ἐκεῖ ποῦ μιλοῦσε ἡ μάνα μου μὲ τὸ γέρο, ἐκεῖ ποῦ ἐγὼ συλλογιούμουν τὰ λόγια τους, ἀκοῦμε ἕνα μεγάλο βοητό. Δὲν μποροῦσε νὰ εἶναι βροντή, γιατί σύννερο δὲν εἶχε στὸν οὐρανό. Δὲν προφτάξαμε νὰ ῥωτήσουμε ἕνας τὸν ἄλλο τί εἶναι. Ὁ ἕνας ἔβλεπε τὸν ἄλλο ἀμίλητος καὶ χλωμός. Ὅ,τι σάλεψε τὰ χείλη του ὁ γέρος νὰ μᾶς πῇ κάτι, ἄρχισε νὰ τραντάζῃ ὅλο τὸ σπίτι, ἄρχισαν νὰ τρίζουν ὅλοι οἱ τοῖχοι.

— Σεισμός! κρυοῤῥώναξαν οἱ γυναῖκες.

Σὰν τρελλοὶ σηκωθήκαμε καὶ τρέξαμε πρὸς τὴν πόρτα τοῦ ἡλιακοῦ. Ὁ γέρο Βασίλης τότες ῥωνάζει καὶ μᾶς λέει νὰ σταθοῦμε. Σταθήκαμε μιὰ στιγμή. Σταμάτησε ὁ σεισμός. Κάμαμε τὸ σταυρό μας.

— Τώρα τρεχᾶτε, κ' ἴσια στὸ περιβόλι, μᾶς λέει ὁ γέρος βιαστικὰ βιαστικά.

Μπαίνουμε στὸ σπίτι, κατεβαίνουμε τὴ σκάλα, ἐρχούμαστε στὴν πισω πόρτα, καὶ βγαίνουμ' ἔξω. Τί φωνές, τί τσιριχτὰ σ' ὅλη τὴ γειτονιά!

— Δόξα νἄχῃ ὁ Θεός ποῦ δὲ βάσταξε πιώτερο, μουρμούριζε ἡ μακαρίτισσα. Καὶ κεῖ ποῦ τὄλεγε, ἔρχεται πάλι ἕνα μεγαλήτερο βοητὸ ἀπὸ μέσ' ἀπὸ τὴ γῆς, κ' ὕστερ' ἀπὸ τὸ βοητὸ ἕνα μεγαλήτερο τράντασμα. Ἀκούγαμε τοὺς τοίχους ποῦ κατρακυλοῦσαν ἀπὸ παντοῦ. Τὰ χάσαμε, καὶ δὲν μπορούσαμε νὰ σαλέψουμε ἀπὸ κοντὰ ἀπὸ τὸν τοῖχό μας. Ἄξαφνα γκρεμιέται κι' αὐτὸς ὁ τοῖχος καὶ κατρακυλιοῦνται ἀμέτρητες πέτρες τριγύρω μας. Πέτρες, πέτρες, κ' ἕνα σύννερο σκόνη.

Τίποτις ἄλλο δὲ θυμοῦμαι τῆς τρομερῆς ἐκείνης βραδιᾶς, παρὰ ποῦ ἤρθαν κατόπι μ' ἀναμμένα δᾳδιὰ καὶ σήκωναν πέτρες, καὶ φώναζαν, κι' ἀναστέναζαν, κ' ἔκλαιγαν. Μοῦ φαινότανε σὰ νὰ εἤμουνα μισοθαμμένος. Δὲν πονοῦσα πουθενά, μὰ θαῤῥοῦσα πῶς εἤμουνα χωρισμένος σὲ δυὸ κομμάτια. Ἔτσι εἴτανε χωρισμένος κι' ὁ νοῦς μου. Δὲν καλόνοιωθα τί ἔτρεξε, μὰ ἔβλεπα, ἔβλεπα τὶς πέτρες ποῦ σήκωναν, τὰ ξύλα ποῦ τραβοῦσανε σιγὰ σιγά, τὴ σκόνη ποῦ μ' ἔπνιγεν. Ἔβλεπα καὶ τὸ γέρο Βασίλη ξεσκισμένο, λαβωμένο, χωματιασμένο, νὰ τοὺς ῥωνάζῃ ὅλους μὲ βραχνιασμένη φωνή, «προσέξετ' ἀπὸ δῶ, τραβᾶτ' ἀπὸ κεῖ». Ὕστερα κατάλαβα πῶς δὲν εἤμουν πιὰ θαμμένος, πῶς μὲ σήκωναν. Ὕστερα βρέθηκα στρωμένος μέσα σ' ἕνα μέρος ποῦ ἔφεγγ' ἕνα φανάρι, καὶ μὲ κοιτάζανε, μὲ ψάχτανε, μ' ἔδεναν. Κ' ὕστερα βυθίστηκα καὶ δὲν ἔβλεπα πιὰ τίποτις, δὲν ἄκουγα τίποτις.

ΚΒ΄. Ἀκόμα δυὸ λόγια.

Πρέπει νὰ σρίξω τὰ δόντια μου καὶ νὰ σοῦ πῶ ἀκόμη δυὸ λόγια πρὶ νὰ πάῃ αὐτὴ ἡ ἱστορία.

Ἄσπρισαν τὰ μαλλιά μου, κι' ἀκόμα τρέμω σὰν ἀνιστορήσω τὴν καταστροφὴ ἐκείνη τοῦ χωριοῦ μας, τοῦ σπιτιοῦ μας, τῆς μάνας μου καὶ τῆς ἀδελφούλας μου, σὰ συλλογιστῶ πῶς τὴν ὥρα ποῦ μὲ σήκωναν ἀπὸ τὸ χάλασμα καὶ μ' ἔβαζαν μέσα στὴν τέντα μὲ τὸ σπασμένο τὸ πόδι, εἶταν κ' οἱ δυό τους ἄψυχες κάτω ἀπὸ τὶς μαῦρες τὶς πέτρες.

Μιὰ φορὰ μοναχὰ τὰ εἶπε ὁ γέρος. Πρέπει νὰ εἶταν ὡς τρία χρόνια πρὶ νὰ ξενιτευτῶ ἔρημος κι' ὀρφανός, ἕξη μῆνες πρὶ νὰ πάγῃ καὶ κεῖνος νὰ τὶς εὕρῃ τὶς δυό μου ψυχοῦλες.

Δὲν ἀξίζει νὰ σοῦ τὰ ξαναλέγω ἐδῶ. Γιατί νὰ χαλνῶ τὴν καρδοῦλά σου; Γιατί νὰ γυρεύω τὰ δάκρυά σου; Φτάνουν τὰ δικά μου, μιᾶς ἀλάκερης ζωῆς δάκρυα. Φτάνουν, δὲν τὸ θέλει ἡ μακαρίτισσα νὰ βασανίζουνται κ' οἱ ἄλλοι γιὰ κείνη. Μήτε ἡ Ἀννοῦλά μου δὲν τὸ θέλει. Μήτε ὁ γέρος. Ὁ καημένος ὁ γέρος! Τέσσαρα χρόνια μὲ γιάτρευε, μὲ παρηγοροῦσε, μὲ καθοδήγευε, καὶ μὲ μάθαινε νὰ δουλεύω, νὰ δουλεύω καὶ νὰ ξεχνῶ.

. . . . . .

Καὶ δούλευα, καὶ δούλευα καὶ ξεχνοῦσα, σαράντα χρόνια δούλευα καὶ ξεχνοῦσα.

. . . . . .

Κλειστὸ βιβλίο τὰ σαράντα ἐκεῖνα χρόνια.

. . . . . .

Ἤρθα, τώρα κ' ἕνας χρόνος, ἀπὸ τὰ ξένα, στὸ ἴδιο χωράφι, στὸ ἴδιο τ' ἀμπέλι ποῦ ξέρεις. Τὰ βρῆκα ὅλα ξερὰ, ψυχρὰ καὶ ῥημασμένα. Ἕνας ἐξάδελφός μου τὸ κρατοῦσε τὸ χτῆμα. Μὲ εἶχανε γιὰ πεθαμένο καὶ μένα. Κανένας δὲν τὸ πίστευε, σὰν ξανάρθα, πῶς εἤμουν ὁ μικρὸς ἐκεῖνος ὁ Δῆμος ἐγώ. Ἔτυχε καλὸς ὁ Καντῆς, καὶ τὸν πίστεψε τὸ χριστιανὸ ποῦ μαρτύρησε πῶς μὲ γνωρίζει ἀπὸ τὸ κουτσό μου τὸ πόδι, ποῦ τόσπασα στὸ μεγάλο σεισμό. Κ' ἔτσι τὸ πῆρα τὸ χτῆμα. Τὸ ξαναφύτεψα τ' ἀμπέλι. Τὸ ξανάχτισα τὸ καλύβι. Ὅλα τὰ ἴδια φαίνουνταν σὰν καὶ τότες. Ὡς κ' ἡ ἅγια ἐκείνη πέτρα στὸν τόπο της εἶναι.

Καὶ τὸ χωριό; Καὶ τὸ σπίτι; Θὰ τὰ ξαναδοῦμε καὶ κεῖνα, σὰν ἀρχίσουμε τὰ παραμύθια μας, τὰ ταξείδια μας.

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΦΥΛΛΑΔΑΣ

1 Ἴδε σελ. 376.

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα. — Ὁ κ. Πάλλης.

Ἓν ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἀστεῖα ἐπιχειρήματα ἐναντίον τῶν μεταχειριζομένων τὴν δημοτικὴν — ἐπιχείρημα ποῦ διετυπώθη σοβαρώτατα — εἶνε καὶ τὸ ὅτι οἱ ὀπαδοὶ τῆς δημοτικῆς δὲν εἶνε γραμματισμένοι ὡς οἱ ἀντίπαλοί των· ἂν γράφουν, εἶπαν, δημοτικά, τὰ γράφουν διότι δὲν γνωρίζουν ἀπὸ ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς, οὔτε θέλουν νὰ ἐγκύψουν εἰς τὴν μελέτην ἐκείνων· τὸν καιρὸν ποῦ ἦταν χυμένη εἰς τοὺς δρόμους ἡ Ἑλληνομάθεια, ἤκμαζεν ἡ ποίησις· ἀπὸ τὸν καιρὸν ποῦ ἡ Ἑλληνομάθεια ἔλαβε τὰ μέτρα της, ἤξεύρω κ' ἐγώ, ἔπαθεν ἀπὸ μελαγχολίαν, ἔγινε καλόγρηα, καὶ ἐκλείσθη μέσα εἰς τὰ σοφὰ κεφάλια ὀλίγων μόνον μακάρων θνητῶν, ἡ ποίησις εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἔξω ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ἐπῆρε τὸν κατήφορον, ἔπαθεν ἀπὸ φθίσιν.

Κάποιος φιλόσοφος ἔγραψεν ὅτι ὁ κυριώτερος λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον οἱ συνάδελφοί του δὲν κατορθώνουν νὰ συνεννοηθοῦν εἶνε ὄχι διότι οὗτοι ἀντιλαμβάνονται ψεύτικα τὰ πράγματα, ἐνῷ ἐκεῖνοι τὰ βλέπουν ἀληθινά, ἀλλὰ διότι καὶ οὗτοι καὶ ἐκεῖνοι τὰ αὐτὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐξ ἴσου διακρίνουν, τὰ ἀναλύουν ἕκαστος διαφορετικά. Συζητοῦν μεταξύ των, μεταχειρίζονται τὴν αὐτὴν γλῶσσαν· ἀλλὰ φεῦ! ἡ αὐτὴ γλῶσσα δὲν ἠμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ παρόμοια εἰς ὅλους. Διὰ νὰ ἀντείπῃς εἰς τὸν ἄλλον, εἶνε ἀνάγκη πρῶτον νὰ συνεννοηθῇς μαζί του· ἀλλ' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν ἐπιτυγχάνεται· ἡ συνεννόησις. Καὶ καταλήγουν σχεδὸν πάντοτε αἱ συζητήσεις εἰς ἀμοιβαίαν ὁμολογίαν ἀσυμφωνίας περὶ τῆς σημασίας τῶν λέξεων. Ἀλλ' ἡ σημασία αὕτη ποικίλλει σύμφωνα μὲ τὴν διασκεπτικὴν δύναμιν ἑκάστου· καθ' ὅσον τῆς δεῖνα λέξεως τὸ νόημα εἶνε διὰ τὸν ἕνα βαθύτερον ἢ διὰ τὸν ἄλλον. Νομίζω ὅτι τὰ παρατηρούμενα ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου ἠμπορεῖ κάλλιστα νὰ ἐφαρμοσθοῦν εἰς κάθε εἶδος συζήτησιν, ὁσάκις πρόκειται ὄχι περὶ προσωπικῶν καὶ μηδαμινῶν, ἀλλὰ περὶ ἰδεῶν· διότι καὶ κάθε εἶδος συζήτησις, ποῦ δὲν τὴν ῥυθμίζει, ὀλίγον ἢ πολύ, ἡ φιλοσοφία, δὲν εἶνε συζήτησις ἀλλὰ σκυλοκαυγᾶς.

Οἱ καθαρολόγοι (ἂς τοὺς εἰποῦμεν ἔτσι, μολονότι δὲν ἔχουν καὶ πολλὴν σχέσιν πρὸς τὴν καθαρολογίαν, ὅπως ἡμεῖς τὴν φανταζόμεθα) ὄχι μόνον τὴν φιλοσοφίαν δὲν τὴν συλλογίζονται (αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ καθαρεύουσα δὲν εἶνε τάχα προϊὸν ὅλως διόλου ἀφιλοσόφου ἀντιλήψεως τῆς γλώσσης;), ἀλλὰ καὶ τὴν συζήτησιν, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν τοὐλάχιστον, δὲν τὴν καταδέχονται «Εἶνε ἀπελπιστικόν, δὲν συζητοῦν!» ἔλεγε πρό τινος περὶ αὐτῶν ἕνας ἀπὸ τοὺς σοφωτέρους καὶ διαλεκτικωτέρους πολεμίους τῆς καθαροεπείας. Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν δὲν τὴν καταδέχονται τὴν συζήτησιν, ἀπὸ τὰ ὀλίγα ποῦ ἔγραψαν καὶ ἀπὸ τὰ περισσότερα ποῦ λέγουν 'ς τὸ βρόντο συνήθως (διότι λέγων τις εἶνε ὀλιγώτερον ὑπεύθυνος ἢ γράφων) ἠμποροῦμεν ἀξιόλογα νὰ συμπεράνωμεν περὶ αὐτῶν ὅτι ἄλλην, πολὺ διαφορετικὴν σημασίαν, δίδουν αὐτοὶ εἰς τὰς λέξεις, καὶ ἄλλην οἱ ἀντίπαλοί των. Καὶ μὴ πρὸς κακοφανισμόν τους, δὲν κατώρθωσαν ἀκόμη νὰ καταμετρήσουν τὸ βάθος τῶν λέξεων ποῦ κυκλοφοροῦν εἰς κοινὴν χρῆσιν αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων· μόλις τὰς ἐγγίζουν ξέπετσα, καὶ εἶνε εὐχαριστημένοι. Παραδείγματος χάριν αἱ λέξεις σοφία, γράμματα, ἑλληνομάθεια, ἐπιστήμη, κριτική, ποίησις, γλῶσσα, φιλολογία, καλλιέπεια, δὲν εἶνε τῶν αὐτῶν ἐξ ἴσου ἐννοιῶν σύμβολα, δι' ἕνα δάσκαλον καὶ δι' ἕνα ποιητήν. Ἑλληνομάθειαν καλεῖ ὁ πρῶτος τὴν σχολαστικὴν τριβὴν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικήν, τριβή, ποῦ δὲν φθάνει παραπάνω ἀπὸ τὴν γνῶσιν τοῦ γλωσσικοῦ μηχανισμοῦ. Εἰπέτε πρὸς αὐτὸν ὅτι ὑπάρχει κάποιος ἀσυγκρίτως ἀνώτερος βαθμὸς ἑλληνομαθείας, ὁ προσαποκτώμενος ἀπὸ τὴν συγκίνησιν τὴν ὁποίαν γεννᾷ ἐντός μας ἡ φωτεινὴ ἀποκάλυψις καὶ τοῦ πνευματικοῦ ὕψους καὶ τοῦ πλαστικοῦ κάλλους τοῦ ἀρχαίου λόγου, θὰ συμφωνήσῃ ἴσως μαζί σας, ἀλλ', εἶμαι βέβαιος, χωρὶς καλὰ νὰ καταλάβῃ τί τοῦ λέγετε. Ἀπόδειξις τούτου εἶνε ὅτι τὸ πνευματικὸν ὕψος καὶ τὸ πλαστικὸν κάλλος ἀποθαυμάζει οὗτος μέσα εἰς ἀρχαιοφανῆ τινα περίοδον τῶν Γλωσσικῶν Παρατηρήσεων τοῦ κ. Κόντου περὶ τοῦ λέμβου καὶ περὶ τῆς ψύλλης· ἐνῷ ἐξεναντίας δώσατέ του νὰ ἀναγνώσῃ τὴν Σκιὰν τοῦ Ὁμήρου, τοὺς δεκαέξ στίχους τοῦ Σολωμοῦ:

Γλυκὰ γλυκὰ τὸ φύσημα τοῦ ἀέρος
Κι' αὐτὸς εἰς τὸ πολύαστρον τοῦ αἰθέρος
Τὰ μάτια ἐστοιφογύριζε σβυσμένα...
Τ' ἀρνὰ μαλλιά του ἐσκόρπαε τ' ἀσπρισμένα,

καὶ ἂν δὲν σᾶς τὸ εἴπῃ, ἀλλὰ θὰ τὸ σκεφθῇ, ὅτι ὁ Σολωμὸς εἶνε ἀγράμματος καὶ ἐκχυδαΐζει τὸν Ὅμηρον.

Σύμφωνα μὲ τὴν λογικήν των ὁ πρῶτος τυχὸν ἑλληνοδιδάσκαλος εἶνε περισσότερον γραμματισμένος ἀπὸ τὸν κ. Ἀλέξανδρον Πάλλην ποὺ μετέφρασε τὴν Ἰλιάδα εἰς δημοτικοὺς στίχους καὶ τὴν ἐδημοσίευσε πρὸ ὀλίγων μηνῶν τυπωμένην εἰς μεγαλοπρεπέστατον σχῆμα μὲ στοιχεῖα μεγάλα καὶ ὁλοστρόγγυλα, ὡς διὰ νὰ τὴν βάλῃ καλὰ μέσα εἰς τὰ μάτια μας. Καὶ ὅμως ἐδῶ τὴν παθαίνουν οἱ καταγγέλλοντες τοὺς ὀπαδοὺς τῆς δημοτικῆς ὡς ἀνελληνίστους καὶ ἀμαθεῖς· ἐν ὅσῳ γενικῶς διατυποῦν τὴν κατηγορίαν των, δυνατὸν νὰ κάμουν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ἁπλουστέρους· ἀλλ' ἂν ποτε τολμήσουν νὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν καὶ πρόσωπα, θὰ εὑρεθοῦν βέβαια πολὺ στενοχωρημένοι. Καθόσον εἶνε γνωστὸν ὅτι ἀπὸ τοὺς ἀγωνιζομένους διὰ νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ δημοτικὴ εἴτε μὲ τὴν θεωρίαν μόνον, εἴτε μὲ τὴν πρᾶξιν, εἴτε καὶ μὲ τὰ δύο, πολλοὶ διακρίνονται ὄχι μόνον διὰ τὴν πολυμάθειάν των, ἀλλ' ἰδιαιτέρως καὶ διὰ τὴν ἑλληνογνωσίαν των, ἐκτεινομένην ἀπὸ τὰ γενικώτερα εἰς τὰ εἰδικώτερα. Αὐτὴ ἡ «Ἑστία» ἐδημοσίευσε πρό τινος μετάφρασιν εἰς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς στίχους ἀποσπάσματος τοῦ Αἰσχύλου ἐκ τοῦ λατινικοῦ κειμένου μέσα εἰς τὸ ὁποῖον περιεσώθη τοῦτο, μετάφρασιν τοῦ κ. Μάνεσι, φίλου καὶ θιασώτου τοῦ Σολωμοῦ, καὶ παλαιοῦ λόγῳ καὶ ἔργῳ ὑπερμάχου τῶν περὶ φιλολογικῆς γλώσσης ἰδεῶν ἐκείνου. Ἀλλὰ τοῦ κ. Πάλλη τὸ παράδειγμα εἶνε ἐξόχως χαρακτηριστικόν. Ὁ κ. Πάλλης διήκουσε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐσπούδασε φιλολογίαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ἐφιλοπόνησε δὲ πρό τινων ἐτῶν κριτικὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους, τὴν ὁποίαν ἐπαινοῦν οἱ εἰδήμονες. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ κ. Πάλλης ἀποκατασταίνεται εἰς τὰς Ἰνδίας, γνωρίζεται ἐκεῖ μὲ τὸν ποιητὴν Ἀργύρη Ἐφταλιώτη, τὸν γνωριμώτατον εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἑστίας. Δὲν ἠξεύρω ἂν εὑρέθησαν ἐκ τῶν προτέρων ἐκεῖ σύμφωνοι, ἢ ἂν ἐπενήργησεν ὁ εἷς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, καὶ ποῖος· ἠξεύρω μόνον ὅτι καὶ οἱ δύο ἀνέλαβαν μὲ ἅγιον ζῆλον νὰ ἐργασθοῦν ὡς ἀπόστολοι τῆς ἐθνικῆς γλώσσης, ὅπως τὴν ἐννοεῖ καὶ ὁ Ψυχάρης, διδάσκαλος καὶ πρωτεργάτης τῆς ἰδέας ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, τῆς ἐθνικῆς γλώσσης ὅπως τὴν κατέχει καὶ τὴν ὁμιλεῖ ὁ λαός· ὁ ἀληθινὸς λαός, δηλαδὴ ὁ κατὰ φύσιν ζῶν λαός, τῆς ἐθνικῆς γλώσσης, τῆς φυσικῆς, ζωντανῆς καὶ ἀληθινῆς, μιᾶς καὶ ἀδιαιρέτου, τῆς αὐτῆς εἰς τοὺς τύπους, εἰς τὰς συντάξεις, εἰς τὰς λέξεις, εἰς τοὺς σχηματισμοὺς διὰ τὴν καθημερινὴν ὁμιλίαν ὡς καὶ διὰ τὴν φιλολογίαν, διὰ τὸν ἔμμετρον καὶ διὰ τὸν πεζὸν λόγον, διὰ τὰ παραμύθια καὶ διὰ τὰ κριτικὰ σχόλια. Καὶ ἀπὸ τὰς Ἰνδίας μᾶς ἦλθαν οἱ στίχοι καὶ τὰ διηγήματα τοῦ Ἐφταλιώτη, ἐκεῖ θὰ ἐγεννήθησαν βέβαια καὶ τὰ Παιδιάτικα τραγούδια τοῦ κ. Πάλλη (τὰ μόνα παιδικὰ ποιήματα τὰ ὁποῖα ἀπεκτήσαμεν τῆς προκοπῆς), ὅλα αὐτὰ μοσχοβολοῦντα ὄχι ἀπὸ μύρα τῆς Ἀνατολῆς ἀλλ' ἀπὸ θυμάρι τῶν βουνῶν τῆς Ῥούμελης, καὶ δροσοβολισμένα ὡς ἀπὸ τὴν αὖραν τοῦ Αἰγαίου.

Ἀλλ' ἂν τυχὸν ἡ ἐθνικὴ αὐτὴ γλῶσσα ἦτο ὡς ἡ μυθικὴ βασιλοπούλα ποὺ δὲν παρεδίδετο παρὰ μόνον εἰς ἐκεῖνον ποὺ θὰ ἐθυσίαζε μεγαλήτερα τῶν ἄλλων διὰ τὸν ἔρωτά της, δὲν θὰ ἐδίσταζε νὰ στρέψῃ τὰ νῶτα πρὸς ὅλους τοὺς ἐραστάς της, καὶ νὰ ἀνοίξῃ τὰς ἀγκάλας της διὰ νὰ κλείσῃ μέσα εἰς αὐτὰς τὸν κ. Πάλλην. Διότι οὗτος εἶνε καὶ ἀπὸ τὸν Ἐφταλιώτη ῥιζοσπαστικώτερος, καὶ ἀπὸ τὸν Ψυχάρην ψυχαρικώτερος. Ὁ κ. Πάλλης εἶνε ὁ πάντων ἀκρατότατος χυδαϊστής, διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸν παλαιὸν ὅρον· εἶνε δηλονότι ὁ πλέον αὐστηρός, ὁ πλέον ἀδιάλλακτος, ὁ πλέον φανατικὸς ὑπέρμαχος τῆς δημοτικῆς καθαροπείας· καὶ ζητεῖ θαρρεῖς νὰ καθαρίσῃ τὴν νέαν Ἑλληνικὴν ἀπὸ τοὺς ῥύπους ποὺ ἐσώρευσεν ἐπάνω της καὶ ἀπὸ τὰ στίγματα μὲ τὰ ὁποῖα τὴν κατέστησεν ἀγνώριστον ἡ ἐργασία ἑλληνομαθῶν, ἀλλ' ἀφιλοσόφων, ἀψυχολογήτων καὶ φαντασιοκόπων λογίων, βοηθουμένων ἀπὸ ἀμαθεῖς καὶ ἐπιπολαίους πόσης φύσεως· καὶ ἀγωνίζεται νὰ συντελέσῃ καὶ αὐτὸς διὰ νὰ ἐπανέλθῃ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, εἰς τὴν μόνην ὁδὸν τῆς ζωῆς καὶ τῆς σωτηρίας. Δὲν κάμνει πρὸς τοῦτο καμμίαν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην παραχώρησιν εἰς τὴν καθαρεύουσαν. Ὅταν τὴν βλέπῃ γραπτὴν τὴν περιεργάζεται ὅπως θὰ περιειργάζετο τὰ βολαπουκικὰ καὶ τὰ κορακιστικά. Ὅταν τὴν ἀκούῃ αὐθαιρέτως παρεισδύουσαν εἰς τὴν καθημερινὴν ὁμιλίαν, κατάκαρδα τραυματίζεται καὶ ὡς πατριώτης τρέφων βαθὺ τὸ ἠθικὸν συναίσθημα, καὶ ὡς ποιητής, ζωηρὰν ἔχων τὴν ἀντίληψιν τοῦ ὡραίου. Δι' αὐτὸν — μὴ τρομάζετε! — ἡ καθαρεύουσα εἶνε ἔγκλημα κατὰ τῆς ἠθικῆς, ἀφοῦ δι' αὐτῆς ἐξαναγκάζονται ἐλεύθεροι πολῖται νὰ μὴ γράφουν καὶ σχεδὸν νὰ μὴ ὁμιλοῦν τὴν γλῶσσάν των, ἀλλὰ δουλικῶς συνθηματικήν τινα καὶ νοθευμένην· εἶνε ἔγκλημα κατὰ τῆς Αἰσθητικῆς, ἀφοῦ δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ μεταδώσῃ μὲ ὅλον τὸ χρῶμά των, αἰσθητάς, ἁπτάς, τὰς εἰκόνας τῶν πραγμάτων, καὶ μεταδίδει μόνον ὠχρὰς καὶ νεκρὰς τὰς ἐννοίας των· εἶνε ἔγκλημα κατὰ τῆς φύσεως, ἀφοῦ δὲν ἀνεπτύχθη φυσικῶς ὡς πᾶσα γλῶσσα· (καὶ τὸ φυσικὸν δὲν θὰ ἀπέκλειε τὸ καλλιτεχνικόν). Δι' αὐτὸν ἡ καθαρεύουσα εἶνε ἐπιδημία, εἶνε νόσος, εἶνε τέρας, εἶνε ἰδιοτροπία, εἶνε φάσμα, εἶνε μέγαιρα, εἶνε στρίγλα, εἶνε ὅ,τι δεινὸν φαντάζεσθε· ἀλλ' ὅμως δὲν εἶνε ἡ νέα ἑλληνικὴ γλῶσσα, ὡς ὑποτίθεται, δὲν εἶνε οὔτε κἂν γλῶσσα. Πρό τινος καιροῦ, ὅτε ὁ κ. Πάλλης διέμενεν εἰς τὰς Ἀθήνας, δὲν ἀπέκρυπτε τὴν ἀπορίαν καὶ τὸν πόνον ποὺ τοῦ ἐπροξενοῦσεν ἡ ἀθηναϊκὴ κοινωνία, ὁσάκις τὴν κατελάμβανεν ἐπ' αὐτοῦ ὁ ἀσεβῆ πρὸς τὰ πάτρια ἤθη καὶ πρὸς τὴν πάτριον γλῶσσαν. Τὸ ξενότροπον εἰς τὰς συνηθείας μας καὶ τὸ καθαρεῦον εἰς τὴν γλῶσσάν μας, καὶ τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα, ὡς νὰ προήρχοντο ἀπὸ τὴν αὐτὴν θελὴν πηγήν, τὸ αὐτὸ ἀλγεινὸν αἴσθημα ἐσκορποῦσαν μέσα του· καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων καὶ τὰ θεάματα ὁμοῦ καὶ τὰ ἀκούσματα ἀθηναϊκῶν τινων αἰθουσῶν θὰ τὸν ἐπίεζαν βαρύτατα καὶ θὰ τὸν ἐνοχλοῦσαν ὑπέρμετρα· εὐλόγως, ἀφοῦ δὲν ἀποδέχεται ὡς πρέπον καὶ ὡς ἀληθὲς εἰμὴ ὅ,τι κρίνει ἀπολύτως ἁγνὸν καὶ καθ' ὅλου ἀνόθευτον ἐν τῷ ἐθνικῷ βίῳ καὶ τῇ γλώσσῃ, καὶ ἔζησε καὶ ζῇ μακρὰν ἡμῶν εἰς τὴν ξένην, περισώζων τὸν ἐρέστιον θεὸν τῆς ἐθνικῆς ταύτης γλώσσης, ὅπως αὐτὸς τὸν θέλει καὶ ὅπως τὸν ὀνειροπολεῖ, καὶ χωρὶς διακυμάνσεις καὶ χωρὶς συμβιβασμοὺς καὶ χωρὶς νὰ ἐπηρεάζεται τὸ παράπαν ἀπὸ τὸ κοινωνικὸν περιέχον καὶ ἀπὸ ὅ,τι καλοῦμεν πραγματικότητα.

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος καθηρεφτίζεται ὁλοζώντανος μέσα εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν ἓξ ῥαψῳδιῶν τῆς Ἰλιάδος. Καὶ διὰ νὰ τὸν γνωρίσωμεν ἀκόμη καλήτερα, μὲ τὰς δυνάμεις καὶ μὲ τὰς ἀδυναμίας του, περὶ τῆς μεταφράσεως αὐτῆς θὰ ὁμιλήσωμεν ἰδιαιτέρως εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ἡ παραγωγὴ τοῦ πετρελαίου ὅλης τῆς γῆς.

Τὸ περιοδικὸν Iron γράφει πολλὰ ἐνδιαφέροντα περὶ τῆς βιομηχανίας τοῦ πετρελαίου. Κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ εἰρημένου περιοδικοῦ ἀνέρχεται νῦν ἡ ἐτησία παραγωγὴ εἰς 10,000 ἑκατομμύρια λιτρῶν, τῶν ὁποίων τὸ ἥμισυ προέρχεται ἐκ τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν. Ὁ νομὸς τοῦ Βακοῦ παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν παράγει 1890 ἑκατομμύρια λίτρας, καὶ τὸ πετρέλαιον ῥέει τόσον ἀφθόνως ὥστε ἐχρειάσθη νὰ κλεισθῶσιν ὀπαί τινες, διότι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποκομισθῇ ὅλον τὸ πετρέλαιον. Ἡ Γαλικία παράγει 162 ἑκατομμύρια λιτρῶν περίπου, ἡ Βίρμα 315 ἑκατομμύρια καὶ ὁ Καναδᾶς 121 1]2 ἑκατομμύρια λιτρῶν περίπου. Αἱ ἐν Βίρμα πηγαὶ ἠνοίχθησαν πρὸ ὀλίγου μόνον καὶ οὕτω δὲν δύναται ἀκόμη νὰ ὑπολογισθῇ ποίαν ἔκτασιν θὰ λάβῃ ἡ αὐτόθι ἀρχομένη βιομηχανία τοῦ πετρελαίου, ὅταν ληφθῶσι κατάλληλα μέτρα πρὸς μετακόμισιν διὰ τοῦ ποταμοῦ Μάκενζη. Ἐν τούτοις θεωρεῖται ὡς ὁ τόπος ὁ παράγων τὸ πλεῖστον πετρέλαιον τῆς γῆς. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι, εὐθὺς ὡς ἐκλείψωσιν αἱ περὶ τὴν μετακόμισιν δυσκολίαι θὰ εἶνε καὶ τὸ πετρέλαιον τοῦ Καναδᾶ προσιτὸν εἰς μετρίαν τιμήν, καὶ θὰ γείνῃ μεγάλη ἐξόδευσις τούτου ἐν τοῖς μεταλλουργείοις τοῦ σιδήρου, καθότι δὲν περιέχει θεῖον.

Θέρμανσις διὰ νάφθας.

Τὰ ἐκ τῆς παραγωγῆς τοῦ ῥωσσικοῦ πετρελαίου ἐξαγόμενα ὑπολείμματα εὑρίσκουσιν ὁσημέραι μεγαλειτέραν ἐξάπλωσιν ἐν Ῥωσσίᾳ ὡς καυστικὴ ὕλη. Ἅπαντα σχεδὸν τὰ πλοῖα τοῦ Βόλγα καὶ τὰ τοῦ κασπικοῦ στόλου μεταχειρίζονται νάφθαν πρὸς θέρμανσιν· ὁμοίως μεταχειρίζονται νάφθαν πρὸς θέρμανσιν τῶν μηχανῶν αὐτῶν πολλοὶ ῥωσσικοὶ σιδηρόδρομοι.

Νέον σύνθετον ὅπλον.

Ἀξιωματικός τις ὀνόματι Pays ἐπαρουσίασεν εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Γαλλίας πολυσύνθετον ὅπλον. Τοῦτο συνίσταται ἐκ ξίφους, ἐπὶ τοῦ ὁποίου προσαρμόζεται περίστροφον οὕτως ὥστε ἱππεὺς κατέχων τὸ ὅπλον τοῦτο, ὅπερ δὲν ἔχει βάρος μεγαλείτερον τῶν κοινῶν ξιφῶν, θὰ δύναται συγχρόνως νὰ διατρυπήσῃ, νὰ κτυπήσῃ καὶ νὰ πυροβολήσῃ. Διὰ μεγαλειτέρας ἀποστάσεις δύναται νὰ μηκυνθῇ ὁ σωλὴν τοῦ περιστρόφου οὕτως ὥστε χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς καραβίνα.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ο ΕΡΒΕΡΤΟΣ ΒΙΣΜΑΡΚ ΚΑΙ Η ΣΥΖΥΓΟΣ ΤΟΥ

Ἐπὶ τῇ τελέσει τῶν γάμων τοῦ υἱοῦ τοῦ Βίσμαρκ μετὰ τῆς νεαρᾶς Οὐγγρίδος κομήσσης Μαργαρίτας Χόγιος, δι' οὓς τόσα ἔγραψησαν εἰς τὸν παγκόσμιον τύπον, καθ' ὅσον χάριν αὐτῶν ἐγένετο καὶ τὸ εἰς Βιέννην θριαμβευτικὸν ταξείδιον τοῦ πρώην ἀρχικαγγελαρίου, δημοσιεύομεν τὰς εἰκόνας τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης βέβαιοι ὅτι ἱκανοποιοῦμεν τὴν περιέργειαν πλείστων ἀναγνωστῶν τῆς Ἑστίας.

Ο ΕΡΒΕΡΤΟΣ ΒΙΣΜΑΡΚ ΚΑΙ Η ΣΥΖΥΓΟΣ ΤΟΥ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἄγνωστοι βάνδαλοι ἔβλαψαν ἐν καιρῷ νυκτὸς τρία ἐκ τῶν ἀρίστων μνημείων τῆς Βολωνίας· τοὺς ἀνδριάντας τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουήλ, τοῦ Καβοὺρ καὶ τοῦ Γαλβάνη.

— Κατὰ τὸν μεγάλον ἱπποδρομικὸν ἀγῶνα τῶν Παρισίων, κατὰ τὸν ὁποῖον παρὰ προσδοκίαν ἀνεδείχθη νικητὴς ὁ ἵππος Rueil, ὁ πρῴην βασιλεὺς τῆς Σερβίας Μιλάνος ἐκέρδισεν ἐκ στοιχημάτων 100 χιλιάδας φράγκων.

— Ἐτελέσθησαν ἐν Παρισίοις τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας ῥωμουνικῆς ἐκκλησίας ἐν τῇ ὁδῷ Jean de Beauvais.

— Κατὰ τὴν σημείωσιν τοῦ γραφείου Veritas τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον ἐχάθησαν 85 ἱστιοφόρα καὶ 26 ἀτμοκίνητα σκάφη. Ἐκ τῶν πρώτων ἦσαν 35 ἀγγλικά, 14 ἀμερικανικά, 3 γερμανικά, 3 δανικά, 9 γαλλικά, 1 ὁλλανδικόν, 3 ἰταλικά, 10 νορβηγικά, 6 σουηδικὰ καὶ 1 ἑλληνικόν· ἐκ δὲ τῶν ἀτμοπλοίων 19 ἀγγλικά, 3 ἀμερικανικά, 1 δανικόν, 1 γαλλικόν, 1 ἰταλικὸν καὶ 1 νορβηγικόν.

— Γυνὴ ἀεροναύτης ὀνομαζομένη Κάρελλ Γκρόσσμαν ἔλαβεν οἰκτρὸν τέλος ἐν Βερολίνῳ. Ἐνῷ ἐδοκίμαζε νὰ κατέλθῃ διὰ τοῦ ἀλεξιπτώτου κατά τινα ἀνάβασιν πλησίον τῆς Βαϊσσενσέε ἐξέφυγε τοῦτο ἐκ τῶν χειρῶν της καὶ ἡ ταλαίπωρος κατέπεσεν εἰς τὴν λίμνην ἐξ ὕψους 500 μέτρων. Ἐκεῖθεν ἀνεσύρθη βαρύτατα πληγωμένη καὶ ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν ἀπέθανε.

— Τὸ σχολικὸν ταμεῖον τοῦ τρίτου διαμερίσματος τῶν Παρισίων ἔλαβεν ἐσχάτως παρά τινος γραίας ἀποθανούσης παράδοξον κληροδότημα, ἤτοι τὸ ποσὸν 9500 φράγκων ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ διατηροῦνται διὰ τῶν τόκων τοῦ ποσοῦ τούτου ἄνθη ἐπὶ τοῦ τάφου της καὶ νὰ τρέφεται ἰσοβίως ἡ φιλτάτη γάτα τῆς μακαρίτιδος κατὰ τοὺς ὅρους τῆς διατροφῆς οὓς ὁρίζει ῥητῶς ἐν τῇ διαθήκῃ.

— Διὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Σικάγου ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰοχόρης ἑτοιμάζει τὴν ἵδρυσιν ὁλοκλήρου χωρίου, τὸ ὁποῖον θὰ χρησιμεύσῃ ὅπως ἀπεικονίσῃ τὸν βίον καὶ τὰ ἤθη τῶν ὑπηκόων του. Πιθανῶς δὲ καὶ ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἔκθεσιν.

— Τοῦ τηλεφώνου ἡ χρῆσις διαδίδεται ὁλονὲν ἐν Σιάμ· δύο πόλεις 50 μίλλια ἀπέχουσαι ἀλλήλων, ἡ Κοράτη καὶ ἡ Νογχάη ἡνώθησαν διὰ τηλεφωνικοῦ σύρματος.

— Εἷς ἐκ τῶν αὐλικῶν τοῦ Τσάρου πλουσιώτατος ῥῶσσος ὀνομαζόμενος Νετζάγεφ-Μάλτζεφ παρήγγειλεν εἰς Παρισίους κλειδοκύμβαλον ὅλως ἰδιόρρυθμον ἀξίας 38 χιλιάδων φράγκων. Τὸ ὄργανον εἶνε ὄχι μόνον ἐκ βαρυτίμων ξύλων πολυτελέστατα ἐξειργασμένων, ἀλλὰ καὶ μεγάλων διαστάσεων· στηρίζεται δ' ἐπὶ ἓξ ποδῶν καὶ ἔχει φωνὴν τριπλασίως ἰσχυροτέραν τῶν κοινῶν κλειδοκυμβάλων.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικὰ

Κατ' αὐτὰς ἐπωλήθη ἐν Παρισίοις διὰ πλειστηριασμοῦ ἡ ὀνομαστὴ συλλογὴ τῶν ἀρχαίων ἀγγείων καὶ κεραμῶν τοῦ Βέλγου Βραντεγεμ καταρτισθεῖσα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπενεγκοῦσα δὲ 305 χιλιάδας φράγκων.

Φιλολογικὰ

Ἡ Νορβηγικὴ βουλὴ ἐψήφισε νόμον διὰ τοῦ ὁποίου δίδεται σύνταξις εἰς τὸν διάσημον ποιητὴν Βγιορσὸν ἐκ 1600 κορονῶν κατ' ἔτος. Ὁμοίαν σύνταξιν λαμβάνουν καὶ οἱ ποιηταὶ Ἴβσεν καὶ Κίλλανδ.

Ἐπιστημονικὰ

Τὸ συνέδριον τῶν Ἀστανολόγων, τὸ ὁποῖον συνῆλθε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν Λονδίνῳ, θὰ συνέλθῃ τὴν 11/23 προσεχοῦς Σεπτεμβρίου ἐν Λισσαβῶνι ὑπὸ τὴν ἐπίτιμον προεδρείαν τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλλίας. Τὸ πρόγραμμα τοῦ συνεδρίου εἶνε εὐρύτατον, περιλαμβάνον ἀνακοινώσεις καὶ συζητήσεις σχετικὰς πρὸς τὴν ἀρχαιολογίαν, τὴν ἱστορίαν, τὰ θρησκεύματα, τοὺς νόμους καὶ τὴν τέχνην ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

— Ἡ ἐπιληψία ἐθεωρεῖτο μέχρις ἐσχάτων νόσος ἐκ τῶν ἀνιάτων. Ἀλλὰ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐγένοντο ἀπόπειραι, ὅπως θεραπεύεται δι' ἐγχειρήσεως, ἔκπληξιν δὲ διήγειρεν ἰδίως πρόσφατός τις περίπτωσις ἐν Βιέννῃ. Ἐν τῇ κλινικῇ τοῦ καθηγητοῦ Μοζέττιγ ὑπῆρχε παῖς δεκαπενταετής, ἐπιληπτικὸς ἐκ γενετῆς, λαμβάνων δὲ 2—3 προσβολὰς καθ' ἑκάστην. Ἀλλ' ὁ καθηγητὴς Βένεδικτ κατώρθωσε δι' ἐπιμελοῦς παρατηρήσεως νὰ ὁρίσῃ ἀκριβέστατα ἐκ τίνος σημείου τοῦ ἐγκεφάλου ὡρμῶντο αἱ προσβολαί, γυμνωθέντος δὲ ὑπὸ τῶν δύο καθηγητῶν τοῦ κρανίου εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ἀφῃρέθη μετὰ προσοχῆς τὸ πάσχον μέρος τοῦ περιβλήματος τοῦ ἐγκεφάλου. Ἔκτοτε ὁ παῖς οὐδεμίαν ἔλαβε προσβολήν. Ὅθεν ἐννοεῖται ὅτι μία περίπτωσις δὲν ἀρκεῖ, ὅπως ἐκφέρῃ τις γενικὰ συμπεράσματα, αὐτοὶ δ' οἱ βιεννῆοι καθηγηταί, διδαχθέντες ἐκ τῆς τύχης τῆς πολυκρότου ἐφευρέσεως τοῦ Κώχ, προτίθενται νὰ προβῶσιν εἰς πολλὰ ἄλλα πειράματα, πρὶν ἢ ἰσχυρισθῶσιν ἀπολύτως ὅτι κατώρθωσαν νὰ θεραπεύσωσι τὴν ἐπιληψίαν.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Αὐτοσχέδιος ἠλεκτρομηχανὴ

Ἀγοράζετε κύλινδρον στερεοποιημένου θείου· εἰς τὸ ἓν ἄκρον αὐτοῦ ἐμπήγετε καρφίον, ἀφοῦ τὸ θερμάνετε, καὶ εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον σύρμα εἰς σχῆμα στροφέως. Τοποθετεῖτε ἐντὸς κουτίου ξυλίνου ἢ γονδροῦ χαρτίνου τὸν κύλινδρον ὅπως φαίνεται εἰς τὴν εἰκόνα, ἀφοῦ τὸν ἀπομονώσετε δι' ἱσπανικοῦ κηροῦ, κατὰ τὰ μέρη τῆς περι-

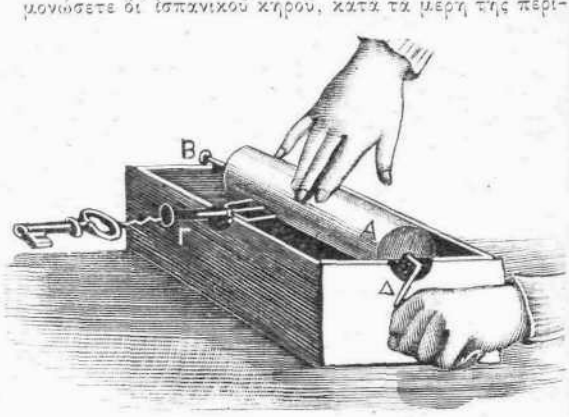

στροφῆς, καὶ εἰς τὸ σημεῖον Δ σχηματίζετε δι' ἁπλοῦ καρφίου ἀγωγὸν προσαρμόζοντες καί τινας καρφίδας διὰ κηροῦ ἱσπανικοῦ εἰς σχῆμα κτενίου. Ἐὰν ἐγγίζετε τοὺς δακτύλους ἐπὶ τοῦ κυλίνδρου ἐνῷ περιστρέφετε αὐτὸν ἐντὸς σκοτεινοῦ δωματίου θὰ ἰδῆτε μικρούς σπινθῆρας ν' ἀναπηδοῦν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἀγωγοῦ πλησιάζοντες ἐκεῖ τεμάχιον σιδήρου ἢ κλειδίον.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—100